

Kurk
Lietuvai

VIDAUS REIKALŲ
MINISTERIJA

Darnus regionų vystymasis: Regionų plėtros tarybos

**Užsienio šalių regioninės politikos analizė:
Švedijos, Lenkijos ir Suomijos atvejai.**

Akvilė Naginionytė
Kristina Samasionokaite

akvile.naginionyte@kurkl.lt
kristina.samasionokaite@kurkl.lt

+37065413078
+37068889004

TURINYS

ĮVADAS	3
KONTEKSTAS.....	5
1.REGIONINĖ POLITIKA ŠVEDIJOJE	7
1.1.Regionų tarybų ir savivaldybių atsakomybės	9
1.2.Regionų tarybų struktūra	11
1.3.Regionų tarybų finansavimas	13
2.REGIONINĖ POLITIKA LENKIJOJE.....	15
2.1. Regioninių vienetų atsakomybės.....	18
2.2. Regioninių vienetų struktūra	20
2.2. Regioninės valdžios finansavimas.....	21
3.REGIONINĖ POLITIKA SUOMIJOJE	24
3.1.Regioninių vienetų atsakomybės.....	28
3.2. Regionų tarybų struktūra	30
3.3. Savivaldybių ir Regionų tarybų finansavimas.....	31
3.4. Šiandieninės regioninės politikos ambicijos	32
4. Švedijos, Lenkijos ir Suomijos regioninės politikos institucinė sistema	36
5.APIBENDRINIMAS.....	37
BIBLIOGRAFIJA.....	39

ĮVADAS

Valstybės pasirinkta regioninės politikos santvarka daro didelę įtaką tiek vietos piliečių gyvenimui, tiek visos šalies ir Europos Sąjungos (ES) ekonominei ir socialinei gerovei. Regioninė politika yra pagrindinė ES investavimo politika, kuria siekiama sumažinti ekonominę, socialinę ir teritorinę nelygybę tarp šalių ir jų viduje (Europos Komisija, 2019). Regionai yra svarbūs dalyviai tiek tarptautinio, tiek nacionalinio bendradarbiavimo klausimuose (CCRE-CEMR, 2016).

Regioninė atskirtis (socialinė atskirtis ir pajamų nelygybė) Lietuvoje yra viena didžiausių ES (Europos Komisija, 2019). Didėjančių socialinių ir ekonominių skirtumų Lietuvoje priežastimi dažnai yra įvardijama tai, kad regioninė politika šalyje vykdoma fragmentiškai, o regionų plėtros klausimai sprendžiami tik nacionaliniu lygiu ir tik investicinėmis priemonėmis (ESTEP, 2019). Vienomis esminių priežasčių limituojančių regioninę plėtrą Lietuvoje taip pat yra laikomos: regioninio lygmens veikėjų, suinteresuotų regiono plėtra, trūkumas ir riboti regionų/savivaldybių įgaliojimai bei nepakankami gebėjimai ekonominės ir vietos plėtros skatinimo srityse (Ibid; ESTEP 2018). Tai parodo regioninio požiūrio trūkumą ir centralizuotą intervencijų įgyvendinimą (Ibid). Didelį centralizmą šalyje pagrindžia ir OECD duomenys, rodantys, kad iš 36 OECD šalių Lietuva yra penktoji, pagal vietos valdžios organų (savivaldybių) finansinę priklausomybę nuo valstybės dotacijų ir subsidijų (OECD, 2016).

OECD ataskaitose pabrėžiama, kad decentralizacija yra būtina šiuolaikinėse valstybėse dėl daugelio priežasčių. Viena svarbiausių – geresnis paslaugų teikimas vartotojams dėl disponavimo pirmine informacija būnant arčiau gyventojų (OECD, 2017). Decentralizacijos pranašumais taip pat laikoma: didesnis valdžios atskaitingumas gyventojams; didesnė inovatyvių sprendimų tikimybė; mažesni stebėsenos kaštai ir stabilesnė valdžios sistema, kurią nulemia paskirstyti galios centrai (Laisvosios rinkos institutas, 2016). Yra teigiama, kad turtingesnės šalys pasižymi didesniu decentralizacijos lygiu (OECD, 2016). Tačiau nepaisant to, pabrėžiama, kad tiek per didelis, tiek per mažas decentralizacijos lygis sukelia riziką šalies ekonominei gerovei, stabilumui ir decentralizacija turi būti vykdoma tikslingai (Comparative Economic Research, 2016; Ibid).

Decentralizacija gali būti skirstoma į tris pagrindines kategorijas: politinę, finansinę ir administracinę (Comparative Economic Research, 2016). Ji taip neatsiejama nuo subsidiarumo principo taikymo, kuriuo siekiama, kad sprendimų priėmimas vyktų kiek įmanoma žemesniame

lygmenyje, kuo arčiau piliečių (nebent vietos valdžia su funkcijomis nesusitvarko ir jas efektyviau vykdyti aukštesniame lygmenyje) (Laisvosios rinkos institutas, 2016). Taip siekiama gerinti sprendimų kokybę ir efektyvumą, o piliečiams suteikti galimybę labiau įsitraukti į sprendimų priėmimą, sukuriant palankesnę erdvę bendruomeniškumo ir pilietiškumo ugdymui. Lietuvos Konstitucijoje subsidiarumo principas nėra įtvirtintas tiesiogiai, visgi principo taikymas valdžios sistemoje yra siektinas, bet nėra aišku, ar tai vyksta sistemiškai, pagrįstai, nes nėra numatytos jokios kriterijų, stebėsenos ar vertinimo sistemos (Ibid). Taikant subsidiarumo principą, visų pirma turi būti siekiama valdžios funkcijų decentralizacijos, kurios apraiškos Lietuvos valdymo sistemoje ganėtinai limituotos.

Galima teigti, kad 2010 m. Viešojo administravimo reforma Lietuvoje - Apskričių viršinių administracijos panaikinimas, kurios esminis pakeitimas - funkcijų delegavimas (perskirstymas) (iš turimų 88 funkcijų 22 buvo perduotos ministerijoms, įskaitant regioninę plėtrą ir teritorijų planavimą, 8 savivaldybėms, o net 58 panaikintos) (LR Valstybės kontrolė, 2011), susilpnino decentralizacijos apraiškas šalyje ir galimai turėjo neigiamą įtaką regionų ekonominei ir socialinei raidai. Remiantis audito metu identifikuotomis funkcijomis yra teigiama, kad apskričių viršinių kompetencijai ištikrųjų buvo priskiriama 170 funkcijų, iš kurių realiai panaikintos 75 funkcijos, 73 perduotos ministerijoms, tik 8 savivaldybėms, o 14 – ir savivaldybėms ir ministerijoms (Riekašius ir Stumbraitė-Vilkišienė, 2016). Abu atvejai identifikuoja faktą, kad didžioji dalis funkcijų buvo dekoncentruotos ar netgi centralizuotos. Tai iš dalies paneigė pirminį reformos tikslą. Reforma sieta su valdžios priartinimu prie žmonių ir platesniais teritorinio valdymo tobulinimo tikslais, rezultatyvesniu funkcijų atlikimu, efektyvesniu lėšų naudojimu bei administracinės naštos mažinimu, iš dalies atitolino regioninio planavimo galimybes nuo jame gyvenančių žmonių, nes buvo pereita prie didesnio centralizmo, sumažinant decentralizacijos apraiškas regioninėje politikoje (Ibid).

Universalaus sutarimo, kalbant apie geriausią decentralizacijos ar regioninės politikos struktūros modelio pritaikymą, nėra. Tai labai priklauso nuo kompleksinių ryšių tarp egzistuojančių valdžios lygių ir kitų aspektų. Todėl svarbiausia yra suprasti ir tinkamai suvaldyti esamus ryšius, identifikuojant egzistuojančias problemas ir adresuojant jas reikiamam valdžios lygmeniui – nacionaliniam, regioniniam ar savivaldos (OECD, 2017).

KONTEKSTAS

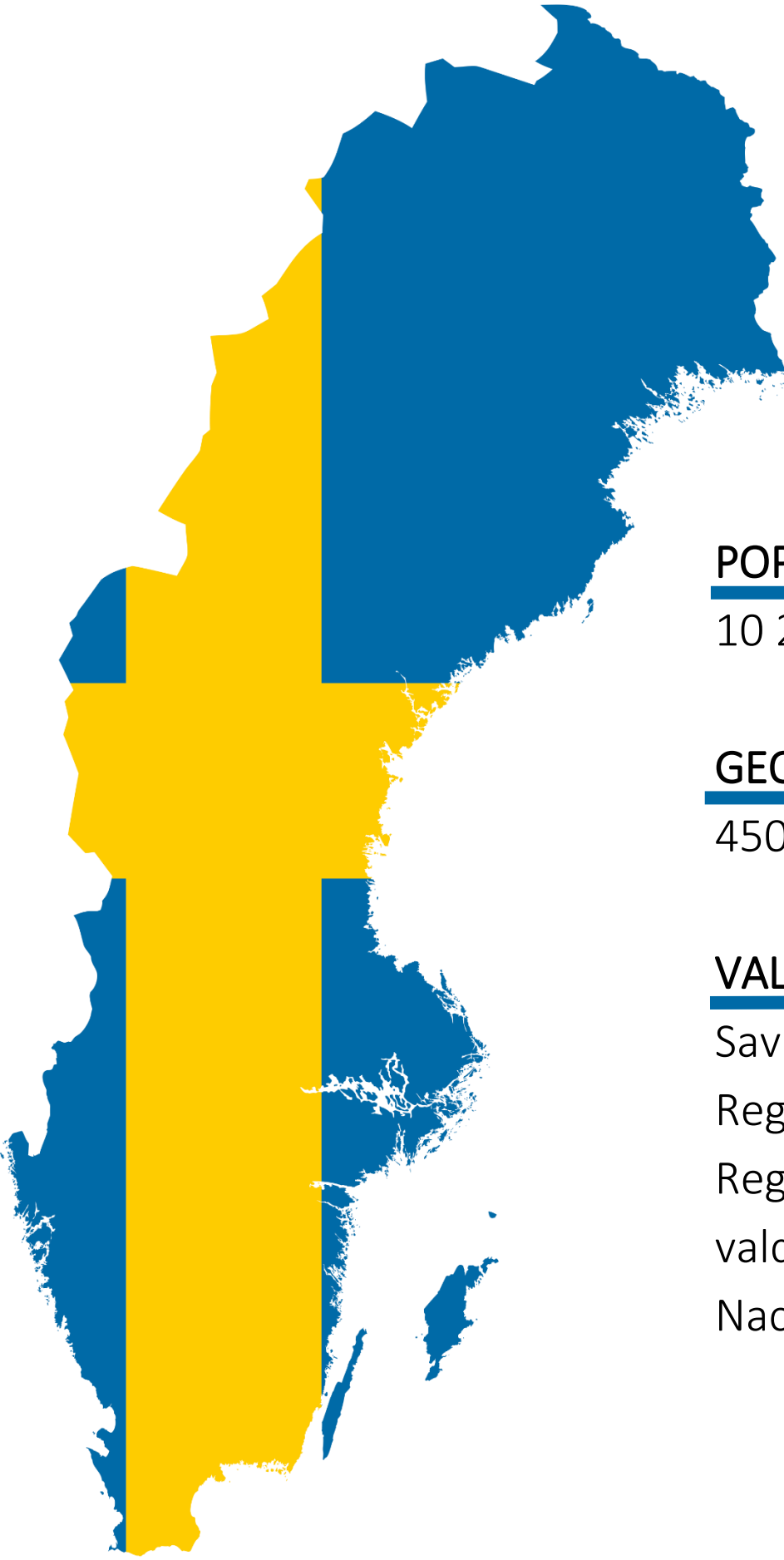
Atsižvelgiant į šiuos dalykus, dokumente pateikiami trys skirtingi užsienio regioninės politikos santvarkos pavyzdžiai – Švedijos, Lenkijos ir Suomijos atvejai. Kiekvienoje šalyje regioninė politika vykdoma skirtingai, tačiau visos trys šalys turi regioninį lygmenį. Tiesa, kiekvienu atveju regioninį lygmenį atstovaujantys subjektų įgaliojimai, statusas ir atsakomybės yra skirtingos. Vis dėlto pastebima, kad šiose valstybėse skirtingos funkcijos ir atsakomybės yra padalintos atitinkamiems valstybės valdymo lygmenims, o tai daro teigiamą įtaką jų regionų plėtrai bei mažina socialinius ir ekonominius skirtumus. Pirmoje dalyje apžvelgiama Švedijos regioninė politika, kurioje egzistuoja dviejų lygių savivalda. Antroje dalyje aptariama Lenkijos prioretizuojama regioninė politika, kurioje išskiriami net trys regioninės valdžios lygiai – savivaldos, apskrities (pavietų) ir regionų (vaivadijų). Paskutinėje dalyje pateikiamas Suomijos pavyzdys, kuriame matyti, jog valstybė turi vienasluksnę valdymo santvarką, tačiau taip pat turi ir regioniniu lygmeniu veikiančias institucijas ir planuoja dar didesnes decentralizacijos reformas tam tikrose sferose, siekiant kokybiškesnio ir tikslingesnio šalies valdymo. Šalys buvo pasirinktos atsižvelgiant į jų socio-ekonominius ir valstybės valdymo kokybės rodiklius bei decentralizacijos lygį šalyje.

Žvelgiant į sociologinius ir ekonominius rodiklius, tokius kaip bendrasis vidaus produktas vienam gyventojui (BVP), pajamų nelygė, užimtumas ir kita (nagrinėti 27 rodikliai), 2014 m. duomenimis Suomija ir Švedija yra priskiriamos vienoms pirmaujančių ir užima atitinkamai 3 ir 2 vietas ES kontekste (Stec, 2014). Atskirai lyginant rodiklius, tokius kaip BVP vienam gyventojui pasiskirstymą regionuose, statistika rodo, kad Lietuvoje 2016 m. buvo fiksuojamas net 2,6 karto BVP skirtumas tarp turtingiausio ir skurdžiausio šalies regiono (Europos Komisija, 2019). Tuo tarpu Suomijoje ir Švedijoje, šalyse, kurių populiacijos ir geografinės teritorijos yra ženkliai didesnės nei Lietuvos, BVP pasiskirstymas yra tolygesnis ir, nors ekstremumai nėra išvengiami, jie nėra toki dramatiški (daugiausiai siekia apie 1,5 – 2 karto) (Nordic Council of Ministers, 2018; Eurostat, 2019). Suomija ir Švedija ilgus metus pasižymi mažiausiais BVP regioniniais netolygumais ir užima atitinkamai 2 ir 3 vietas OECD kontekste (OECD, 2018). (OECD, 2018). Šalių regioninę sanglaudą patvirtina ir pajamų nelygės rodikliai. ES-28 kontekste, kai ES vidurkis – 17,3%, Lietuva užima 3-ąją vietą nuo galo su 21,9% indeksu, Suomijos pozicija yra antra geriausiųjų (11,6%), o Švedija ir Lenkija užima vidutines pozicijas su 16,2% ir 17,3% rodikliais atitinkamai (Eurostat, 2016).

Žvelgiant į užimtumo lygio pasiskirstymą šalių regionuose, 2018 m. duomenimis Suomija išsiskiria kaip viena iš nedaugelio ES šalių, kurioje nedarbo lygis yra sąlyginai tolygiai pasiskirstęs ir svyruoja nuo 6,0% iki 9,3% šalies teritorijoje (Eurostat, 2018). Švedija - vienintelė šalis narė, kurios bendras užimtumo lygis viršija 80% (81,2%), tačiau nedarbo lygmens rodiklis regionuose labiau diferencijuotas ir svyruoja nuo 4,4% iki 9,3% (Ibid). Lietuva (kaip ir Suomija) patenka į šalių grupę, kurių bendras užimtumo lygis siekia 70–79%, o Lenkija į 60–69% grupę, tačiau abiejų šalių nedarbo lygmens rodiklių regioninis pasiskirtymas yra netolygesnis ir svyruoja nuo 4,4% iki 9,3% ir nuo 1,3% iki 9,3% atitinkamai (Ibid). Vertinant bendrinį ES regioninės socialinės pažangos indeksą (susidedantį iš 50 socialinių ir aplinkosaugos rodiklių), 2016 m. duomenimis Suomija ir Švedija yra šalys lyderės, su rodikliais svyruojančiais nuo 70 iki daugiau nei 80 (aukščiausios skalės reikšmės) indeksu (Nordic Council of Ministers, 2018). Lietuvoje ir Lenkijoje fiksuojami tik 50-60 reikšmę atitinkančio indekso rezultatai (Ibid).

Kalbant apie valstybių valdymo kokybės rodiklius (įskaitant vyriausybės vykdomą politiką, teikiamų viešųjų paslaugų kokybę ir valdžios patikimumą), Suomija ir Švedija yra laikomos vienareikšmėmis ES lyderėmis su daugiau nei 1,25 indeksu (aukščiausiu galimu įvertinimu) (European Commission, 2017). Tuo tarpu Lietuva ir Lenkija pozicionuojasi vidutiniokų gretose su -0.75 – -0.25 indeksu (Ibid). Teigiama, kad kokybiškas valdymas - esminis aspektas siekiant efektyvaus regionų, pasižyminčiu pastoviu žemu gyventojų prieaugiu, vystymosi (Ibid). Europos Komisijos rekomendacijose Lietuvai, viešųjų paslaugų teikimo kontekste, pabrėžiama, kad regioninė atskirtis šalyje turėtų būti mažinama siekiant kokybiškesnių viešųjų (sveikatos, švietimo, susisiekimo) paslaugų prieinamumo (Europos Komisija, 2019). Žvelgiant į sveikatos priežiūros sistemos efektyvumo/kokybiškumo rodiklius, Lietuva yra raginama imtis šio sektoriaus reformų, daugiau įtraukti vietos tarnybas, kadangi bendra paslaugų kokybė yra neraminanti, skiriamos lėšos per mažos, o bendriniai rodikliai vieni prasčiausių (tam tikrose srityse net prasčiausi) ES (Ibid; Europos Komisija, 2017). Tuo tarpu Švedija - viena geriausių rezultatų sveikatos srityje generuojanti ES šalis, Suomija – sparčiai gerinanti savo rezultatus, tačiau šiek tiek žemesnėje pozicijoje nei Švedija, o Lenkija, nors ir fiksuojanti geresnius rezultatus nei Lietuva daugumoje sričių, vis dar skatinama imtis svarios sveikatos sistemos pertvarkos (Ibid).

1. REGIONINĖ POLITIKA ŠVEDIJOJE

POPULIACIJA

10 263 568 (2% ES)

GEOGRAFINIS DYDIS

450 295 km²

VALDYMO SANTVARKA

Savivaldybių tarybos (290)

Regionų tarybos (21)

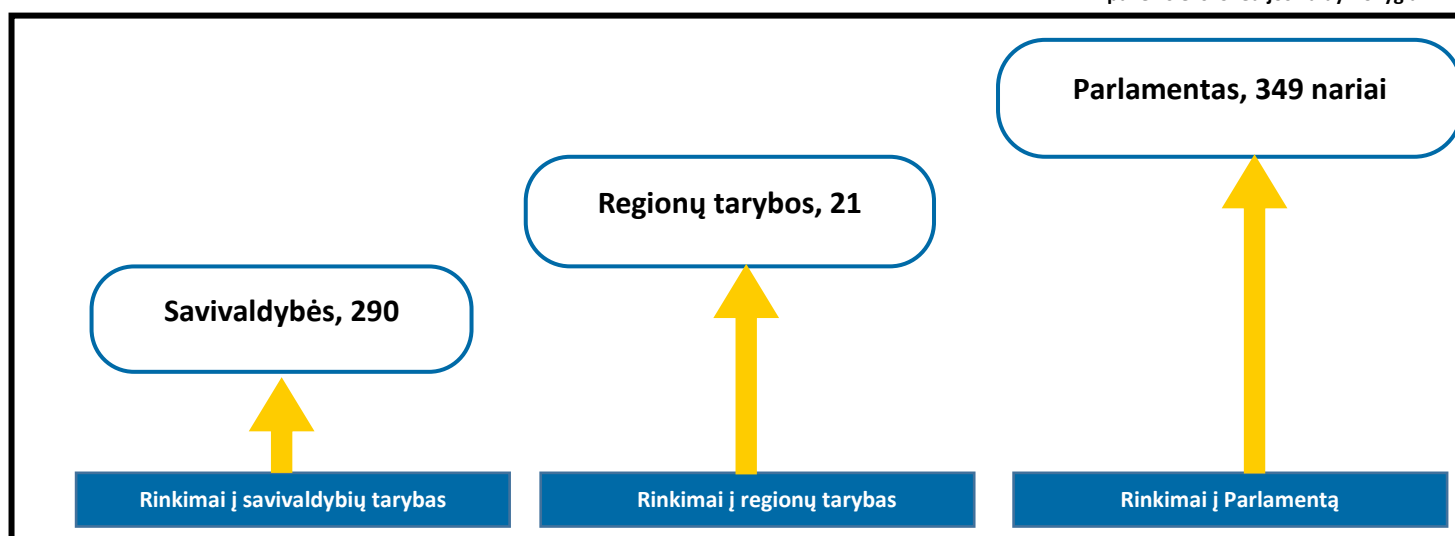
Regionų administracinės
valdybos (21)

Nacionalinė valdžia

Vietos savivaldos tradicijos Švedijoje labai gilos ir siekia XIX a., kai vietos valdžia įvykdė reformą ir perbraižė savivaldybių ribas (1862 m.). Tuo metu taip pat pagal administracinį suskirstymą buvo suformuotos Regionų tarybos (angl. County councils) (Regeringskansliet, 2005). Kiek vėliau, 1974 m. savivaldos atsakomybės ir funkcijos aprašytos Konstitucijoje. Joje nurodoma, kad vietos valdžia turi būti autonominė ir priimti sprendimus iš dalies nepriklausomai. Taip pat vietos valdžia turi teisę rinkti mokesčius, kad įgyvendintų savo išsikeltus uždavinius. Svarbiausias dokumentas, reglamentuojantis regionų tarybų sudėtį ir savivaldybių atsakomybes bei funkcijas - *Vietos Valdžios Aktas* (angl. The Local Government Act), priimtas 1992 m. (Regeringskansliet, 2005). Po paskutinės 2005 m. reformos, Švedijoje yra 290 savivaldybių ir 21-a regionų taryba (Regeringskansliet, 2005).

Švedijoje egzistuoja trijų lygių demokratija arba kitaip - dviejų lygių savivalda (Paveikslėlis 1). Kas ketverius metus švedai renka atstovus į savivaldybių tarybas, kurios atsakingos už savivaldos sprendimus, į regionų tarybas, kurios priima sprendimus regioniniu lygiu ir į parlamentą, kuris atsakingas už sprendimų priėmimą nacionaliniu lygiu. Esminis Švedijos viešojo administravimo principas - decentralizavimas. Tai reiškia, kad atsakomybė už teikiamas paslaugas turi būti prisiimama, o sprendimai priimami ir vykdomi, tų institucijų, kurios yra kuo arčiau tų piliečių, kurių gyvenimo kokybei tai turi tiesioginę įtaką. Decentralizacija taip pat skatina mobilizuoti skirtingų paslaugų teikimą ir veiklų vykdymą tam tikrose savivaldose ar regione. Tai lemia geresnį ir efektyvesnį esamų resursų panaudojimą (Regeringskansliet, 2005).

1 paveikslėlis. Švedijos valdymo lygiai

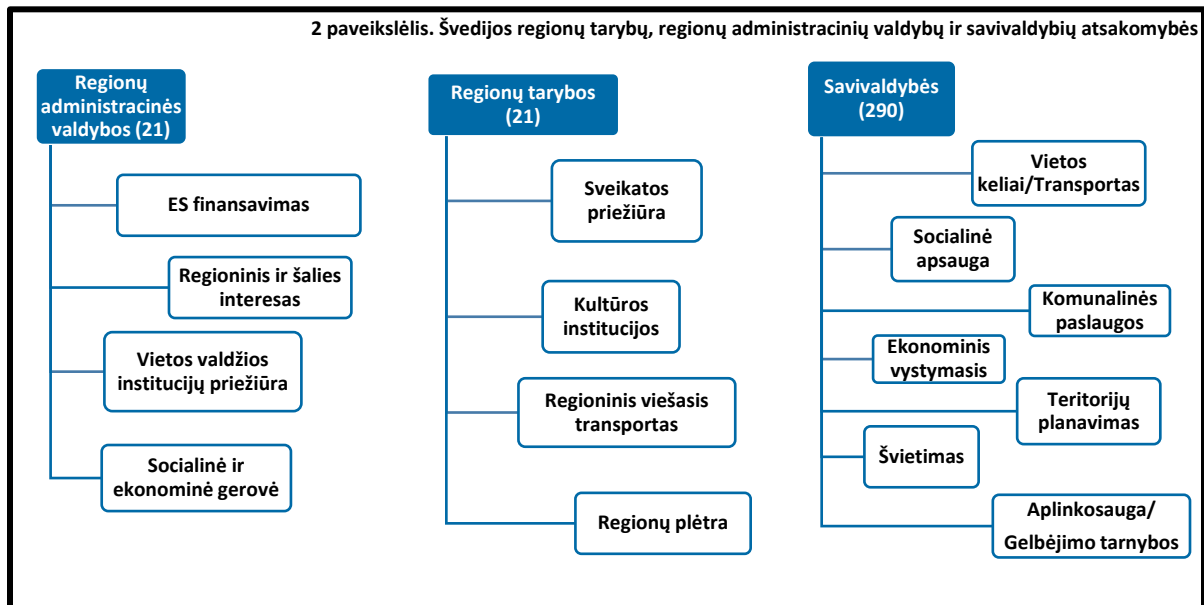

Šaltinis: Dehlin, 2017

1.1. Regionų tarybų, regionų administracinių valdybų ir savivaldybių atsakomybės

Palyginus su kitomis ES valstybėmis, Švedijos savivaldybės ir regionai turi platų spektrą atsakomybių (2 paveikslėlis). Didžioji dalis jų yra finansuojama surenkant savivaldybių ir regionų mokesčius (SALAR, 2019). Nors regionų tarybos, kaip ir savivaldybės yra atsakingos už daugelį sričių, jų pagrindinės atsakomybės – sveikatos priežiūra, kuriai skiriama apie 90% biudžeto ir regioninis viešasis transportas (Montin, 2016; OECD/UCLG, 2019). Nuo 2019 m. visoms regionų taryboms buvo priskirta papildoma atsakomybė – regionų plėtra (OECD/UCLG, 2019). Iki 2019 m. ši atsakomybė daugiausia buvo priskiriama regionų administracinėms valdyboms (centrinės valdžios atstovams regionuose), kurios funkcionuoja kaip regioninis koordinatorius tarp centrinės ir vietos valdžios, o joms vadovauja vyriausybės paskirti valdytojai (Ibid; Nordregio, 2019). Verta paminėti, kad nors pagrindiniai regioniniai tikslai yra identifikuoti nacionaliniuose teisės aktuose, tačiau vietos valdžios institucijos gali laisvai pasirinkti būdus kaip tų tikslų siekti (Montin, 2016).

Šaltinis: European Committee of the Regions, 2019; OECD/UCLG, 2019

Taip pat egzistuoja „laisvasis sektorius“, kuriame savivaldybės pačios kuria ir finansuoja iniciatyvas. Tai glaudžiai susiję su savivaldos teise pačiai nustatyti savo mokesčių tarifus. Laisvasis sektorius apima funkcijas šiose sferose: kultūra ir laisvalaikis; būstas; energetika; industrinės ir komercinės paslaugos (Mieliuskaitė, Vadapalas, 2016).

Didžioji dalis atsakomybių reikalauja glaudaus vietos organų bendradarbiavimo, kuris Švedijoje tampa vis dažnesnis reiškinys. Pavyzdžiui, kad regionų tarybos bus atsakingos už sveikatos priežiūrą ir viešąjį transportą buvo nuspręsta dėl to, nes šios paslaugos apima didesnę populiacijos dalį nei gyvena atskirose savivaldybėse. Taip pat bendras paslaugų teikimas padeda pagerinti jų efektyvumą ir kokybę (SALAR, 2019). Verta paminėti, kad savivaldybės nėra pavaldžios regionų taryboms, bet institucijos nėra vienos nuo kitų nepriklausomos (Montin, 2016).

Bendradarbiauti taip pat skatina ir egzistuojančios Vietos federacijos, kurias suformuoti gali savivaldybės ir regionų tarybos tam, kad padidintų paslaugų teikimo efektyvumą. Vietos federacija yra juridinis asmuo, t.y. šiam valdžios organui vietos valdžios subjektai gali adresuoti savo problemas (OECD, 2010). Vietos federacijos turi savo sprendimų priėmėjus, kurie yra išrenkami tų institucijų asamblėjų, iš kurių susidaro federacija (regiono tarybos asamblėjos ar savivaldybės tarybos) (OECD, 2010). Taip pat tokios federacijos turi savo bendrus komitetus, tačiau šie – neturi juridinio statuso. Dažniausiai toks komitetas yra dalis vienos iš bendradarbiaujančių savivaldybių.

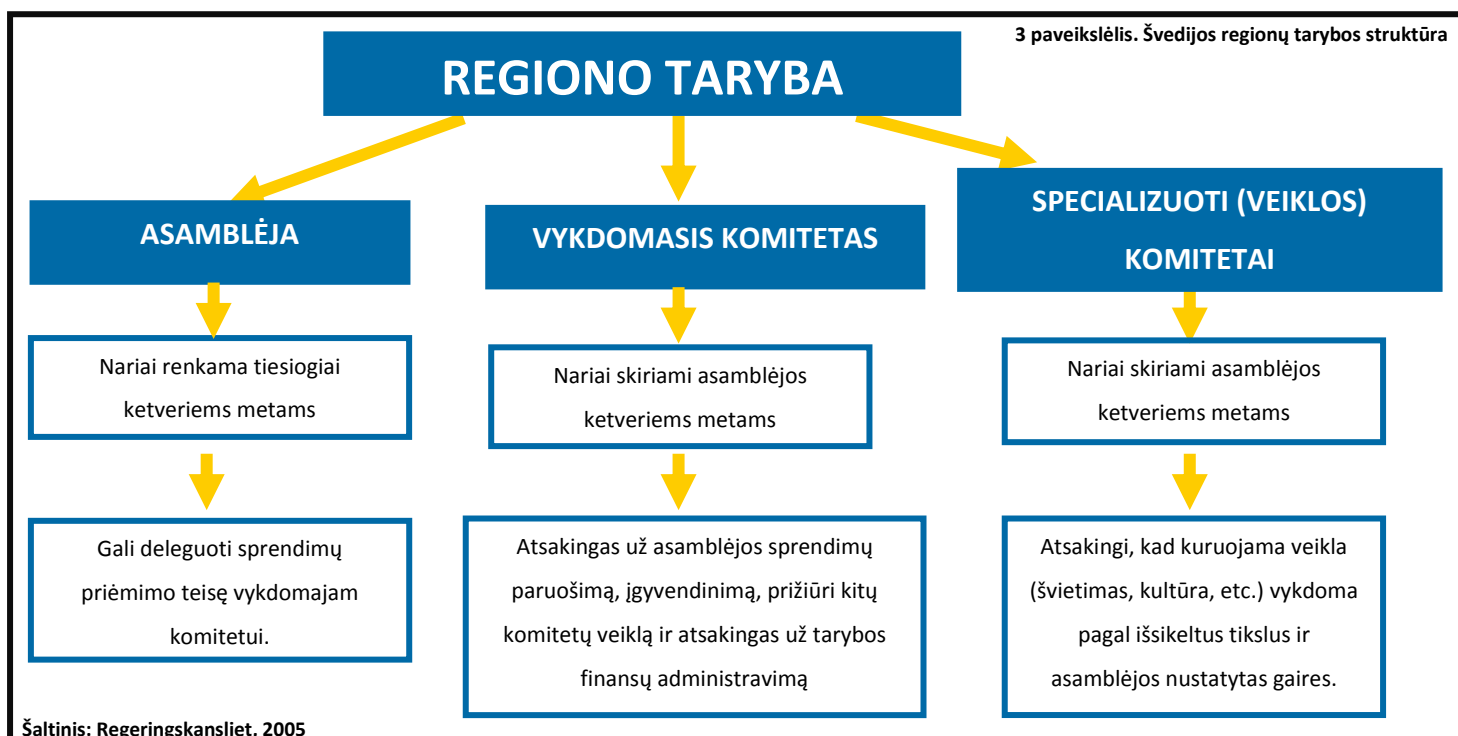
Dažniausiai federacijos ir jų komitetai rūpinasi gelbėjimo tarnybų veikla, švietimo ir aplinkosaugos/statybos klausimais. Tai sudaro 45% horizontalaus bendradarbiavimo per vietos federacijas ar bendrus komitetus (Regeringskansliet, 2005; OECD, 2010).

1.2. Regionų tarybų struktūra

Švedijoje yra 21 regiono taryba. Ji renkama kas ketverius metus. Regiono tarybos asamblėją sudaro tiesiogiai išrinkti nariai. Ji gali deleguoti sprendimų priėmimo teisę vykdomajam komitetui arba specializuotiems komitetams, pavyzdžiui, švietimo, sveikatos, kultūros, kt. (3 paveikslėlis).

Vykdomojo komiteto nariai paskiriami asamblėjos ketveriems metams. Šis organas atsakingas už regiono tarybos sprendimų paruošimą ir įgyvendinimą (CCRE-CEMR, 2016), prižiūri kitų komitetų veiklą ir yra atsakingas už finansinį tarybos administravimą (Local Government Act, 2004).

Specializuoti komitetai arba kitaip veiklos komitetai taip pat išrenkami asamblėjos narių (Local Government Act, 2004). Praktikoje tai yra valstybės tarnautojai, kurie tiesiogiai įgyvendina savivaldybės arba regiono tarybos sprendimus (Regeringskansliet, 2005). Jie atsakingi, kad jų kuriojama veikla (švietimas, kultūra) būtų vykdoma pagal išsikeltus tikslus ir asamblėjos nustatytas gaires. Komitetai taip pat vykdo konsultacijas su paslaugų gavėjais (Local Government Act, 2004).

Kiek Regiono tarybai reikia komitetų, dažniausiai sprendžia pati asamblėja. Švietimo, kultūros, laisvalaikio, aplinkos ir socialinės apsaugos komitetai yra dažniausi savivaldybių ir regionų tarybose (Regeringskansliet, 2005).

ASAMBLĖJOS ATSAKOMYBĖS

- Išrinkti vykdomojo ir kitų komitetų narius;
- Priimti svarbius regiono finansinius sprendimus (biudžetas ir mokesčių tarifas);
- Priimti organizacinius sprendimus (vietos valdžios (regiono) darbo procedūros);
- Svarstyti pasiūlymus, gautus iš asamblėjos narių;
- Kontroliuoti vietos valdžios veiklas, atsižvelgiant į metines ataskaitas ir audito ataskaitą;
- Išduoti vietos reglamentus (Regeringskansliet, 2005).

ASAMBLĖJOS SUDĖTIS

- Asamblėja išsirenka pirmininką ir jo pavaduotoją iš esamų narių. Taip pat nustato šių pozicijų kadenciją;
- Asamblėja nusprendžia, kiek narių turi būti komitetuose. Vykdomasis komitetas negali būti sudarytas iš mažiau nei 5 narių (The Local Government Act, 2004)

Vietos valdžios institucijos įdarbina apie vieną milijoną žmonių, t.y. apie ketvirtadalis visų dirbančių žmonių Švedijoje.

Savivaldybėse dirba maždaug 760 000 darbuotojų, o regionuose – 250 000. 80% darbuotojų yra moterys (SKL, 2019).

1.3. Regionų tarybų finansavimas

PRIEŽIŪRA

Regiono tarybos veikla yra prižiūrima vyriausybinių agentūrų, pavyzdžiui, Nacionalinės sveikatos ir socialinės gerovės valdybos, Regionų tarybų administracijos valdybos ir Nacionalinės švietimo agentūros (Regeringskansliet, 2005). Prižiūra apima tiek tikrinimo, tiek palaikymo funkcijas. Dažniausiai agentūrų komentarai yra patariamojo, o ne įsakomojo pobūdžio. Vyriausybės agentūros negali vietos valdžios sprendimus laikyti negaliojančiais, tačiau tam tikrais atvejais gali inicijuoti teisinę peržiūrą ar skirti sąlyginę finansinę baudą savivaldybei arba regiono tarybai (Regeringskansliet, 2005).

Taip pat valstybė tam tikrų sričių prižiūrą yra perdavusi savivaldybei, pavyzdžiui, priešgaisrinė sauga, maisto politika ar gyvūnų socialinis aprūpinimas. Tokiais atvejais susijęs komitetas savivaldybėje tampa atsakingas už atsakingos srities prižiūrą (Regeringskansliet, 2005).

BIUDŽETAS

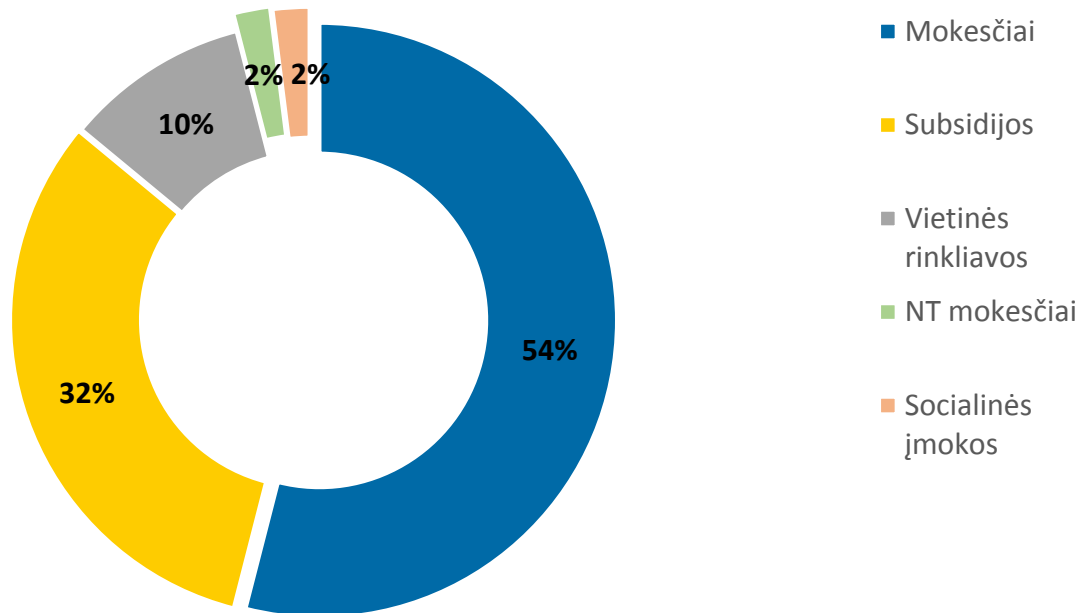
Kaip jau buvo minėta aukščiau, vietos valdžios organai turi teisę rinkti mokesčius ir tai nurodyta Konstitucijoje (Regeringskansliet, 2005).

Taip pat dar yra dalis centrinės valdžios subsidijų (Paveikslėlis 4). Subsidijos skiriamos tiek savivaldybėms, tiek regionų taryboms (Regeringskansliet, 2005).

Vietos valdžios organai (savivaldybės ir regionų tarybos) turi teisę imti mokestį už tam tikras paslaugas, kurias jie teikia. Pavyzdžiui, vaikų prižiūrą, vyresnių žmonių prižiūrą ar medicininę prižiūrą. (Regeringskansliet, 2005).

Kaip matyti, didžiausią pajamų dalį sudaro pajamų mokestis. Savivaldybės ir regionų tarybos nustato šių pajamų ir nekilnojamo turto (NT) mokestį. GPM savivaldybių tarifai svyruoja nuo 29% iki 35%, vidutiniškai 32% (Mieliauskaitė, Vadapalas, 2016). Dažniausiai 20% tenka savivaldybės biudžetui, o 10% regiono tarybos biudžetui (SALAR, 2019).

Švedijos vietos valdžios pajamos pagal šaltinius

Šaltinis: Mieliauskaitė, Vadapalas, 2016

Švedijoje socialinės apsaugos sistema - decentralizuota, o tai yra vienas iš pagrindinių veiksnių, motyvuojančių savivaldas imtis iniciatyvos didinti pajamas ir gerinti ekonominę situaciją savivaldybėje ir regione. OECD pažymi, kad 2007 m. 81% Regionų tarybos biudžeto buvo skirta sveikatos priežiūrai, užtikrinant nacionaliniu lygiu nustatytus standartus. Regionų tarybos kartu su savivaldybėmis dalinasi viešojo transporto atsakomybe, tačiau tik 5% regiono tarybos biudžeto skiriama viešajam transportui ir tik 3% regioniniams vystymuisi (OECD, 2010).

Kokybiškas viešųjų paslaugų teikimas užtikrina aukštesnį gyventojų pasitenkinimą, o tai gerina regiono įvaizdį ir gali turėti teigiamos įtakos gyventojų prieaugiui. Pagerinus sąlygas kurtis verslui vienoje savivaldybėje, kaimyninės savivaldybės imasi papildomų priemonių neatsilikti (Mieliauskaitė, Vadapalas, 2016).

Švedijoje stiprus vietos valdžios vaidmuo atsirado dėl gilių demokratijos tradicijų. Taip pat jų veikimą užtikrina:

- plačios kompetencijos, kadangi institucijos puikiai pažįsta vietos gyventojų poreikius ir reikalavimus;
  - turimi finansiniai resursai, surenkami iš gyventojų mokesčių;
- pati demokratinė organizacija paremta aktyviu išrinktų atstovų dalyvavimu ir atskaitomybe.

2. REGIONINĖ POLITIKA LENKIJOJE

POPULIACIJA

38 495 659 (7.6% ES)

GEOGRAFINIS DYDIS

312 679 km²

VALDYMO SANTVARKA

Savivaldybių tarybos (2478 savivaldybių)

Apskričių (pavietų) tarybos (380 pavietų)

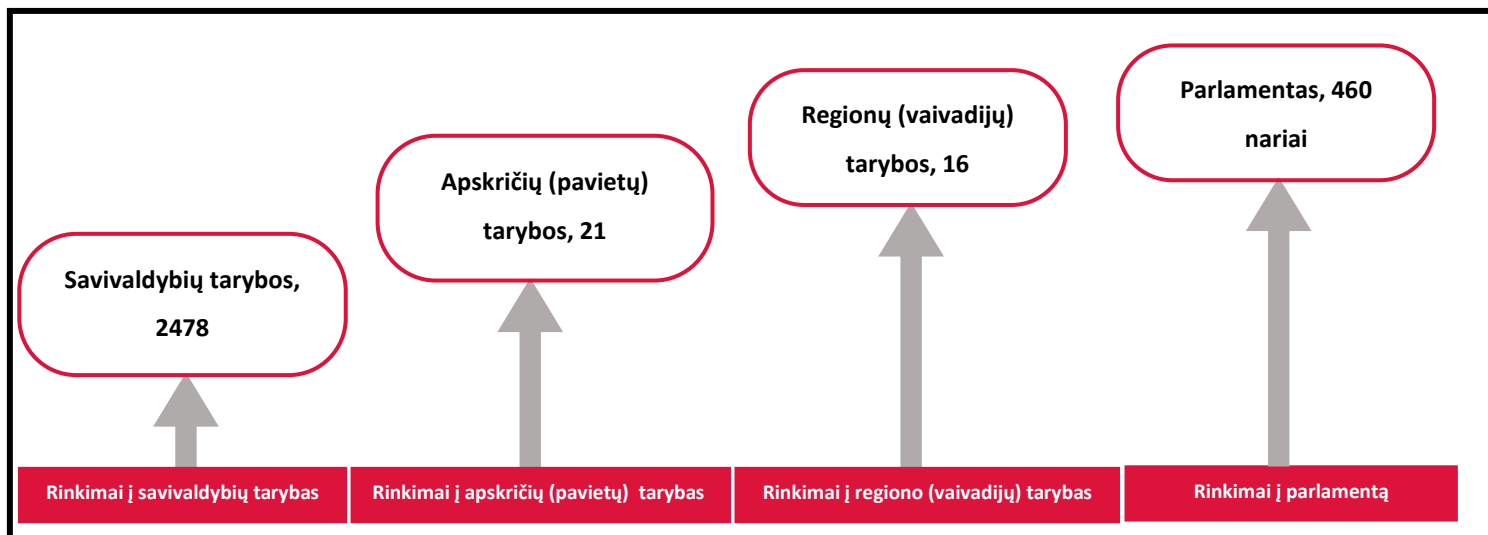
Regionų (vaivadijų) tarybos (16 vaivadijų)

Nacionalinė valdžia

Vienas pagrindinių tikslų, atkūrus šalies nepriklausomybę, buvo decentralizacija ir savivaldos stiprinimas. 1990 m. pradėta savivaldos institucijų reforma, o tai padarė įtaką tolimesnėms reformoms. 1999 m. atsirado tarpinis administracinis lygis – apskritys (pavietai) ir jų tarybos (5 paveikslėlis). Tokia dviejų lygių reforma pakeitė visą šalies administracinį valdymą ir tapo pagrindiniu decentralizacijos aspektu, gerinančiu ekonominę ir socialinę padėtį šalyje (Kaczmarek, 2016). Kad regioninė plėtra tapo vienu svarbiausių šalies prioritetų rodo ir tai, jog Lenkija yra viena iš nedaugelio OECD šalių, turinčių Regionų plėtros ministeriją (OECD, 2008)

Skirstant šalį į regionus (vaivadijas), buvo nuspręsta, kad ekonomiškai taip bus naudingiau, kadangi tai leis geriau suvaldyti viešąsias investicijas, efektyviau valdyti tarnybas ir įstaigas, teikiančias viešąsias paslaugas, taip pat tai paskatins didesnę konkurencingumą tarp regionų (Kaczmarek, 2016).

5 paveikslėlis. Regioninis valdymas Lenkijoje

Šaltinis: CCRE-CEMR, 2016

Suskirsčius Lenkiją į 16 regionų (vaivadijų), pasiekiami tokie efektai:

- užtikrinamos geresnės šalies valdymo sąlygos
- likviduojami vidiniai regioninio vystymosi barjerai
- efektyvesnė šalies atsiskaitymo sistema
- efektyviau naudojamas šalies biudžetas

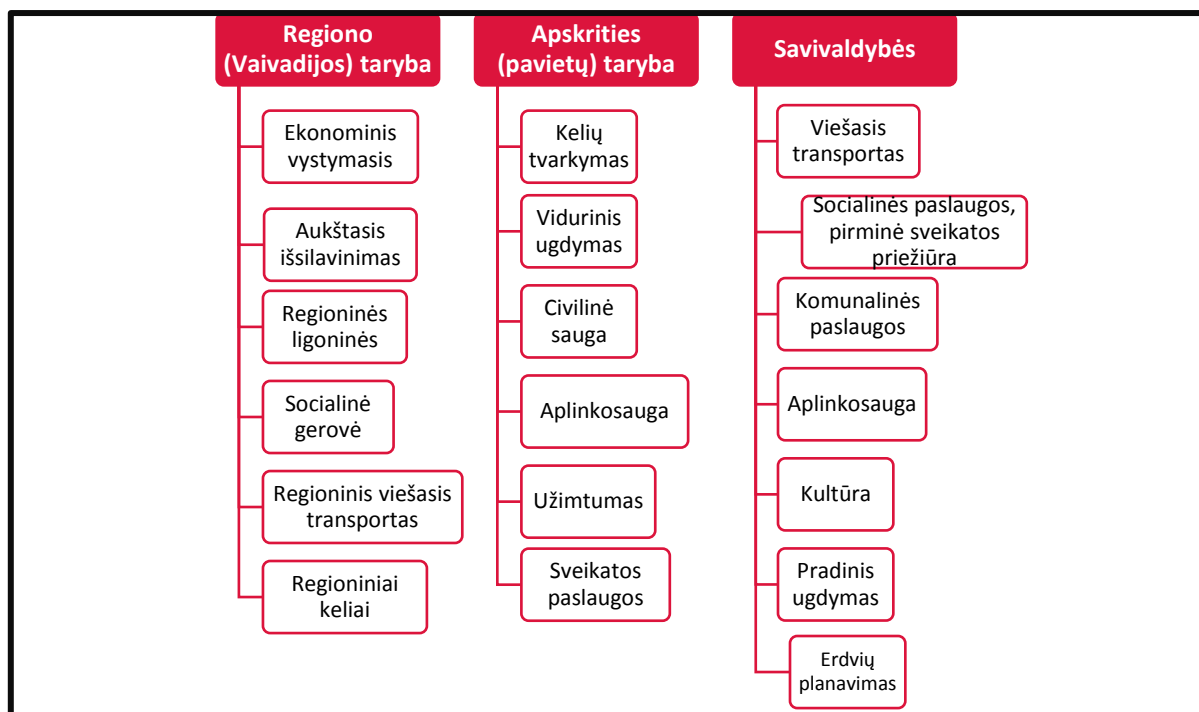
- geresnės sąlygos bendradarbiauti regioniniu ir tarptautiniu mastu
- didesnės galimybės pilietinės visuomenės vystymuisi ir padidėjusi demokratija visuomenės gyvenime
- sukuriama regioninės politikos pamatas, nuosekliai atitinkantis Europos Sąjungos struktūrinę politiką (Kaczmarek, 2016)

Kad regioninė plėtra tapo vienu svarbiausių šalies prioritetų politinėje darbotvarkėje parodo ir tai, jog Lenkija yra viena iš nedaugelio OECD šalių, turinčių Regionų plėtros ministeriją (OECD, 2008)

2.1. Regioninių vienetų atsakomybės

Viena iš didžiausių paskatų regionalizacijai Lenkijoje buvo būsima jos narystė ES ir sąlyga atitikti teritorinę struktūrą tarp kitų didelių šalių narių. 1990 m. reforma suteikė didesnes atsakomybes savivaldybėms: erdvių planavimas, infrastruktūros vystymas, vandens ir energijos teikimas, etc. (6 paveikslėlis) (OECD, 2016). Kai šalis buvo skirstoma į vaivadijas, didžiausias diskusijas kėlė klausimas, kiek tokių vienetų turi būti ir kokios jų ribos. Nusprendus, jog bus 16 vaivadijų, visuomenė su tuo iki galo nesutiko, ypačingai regionai su giliomis administracinėmis tradicijomis. Taip pat regionuose, kuriuose vystymosi skirtumai augantys, pavyzdžiui, Varšuvos, kyla diskusijos dėl Varšuvos atskyrimo kaip atskiro regioninio vieneto (vaivadijos sostinė) (Kaczmarek, 2016).

6 paveikslėlis. Regioninių vienetų funkcijos Lenkijoje

Šaltinis: OECD Poland report, 2016; OECD/UCLG, 2019

Nors regionų (vaivadijų) tarybos turi labiau ribotas finansines galimybes (detaliau 2.3 skyriuje), jų vaidmuo regionų vystymesi yra strategiškai svarbus, kadangi jos yra vienos pagrindinių centrinės valdžios partnerių derybose dėl regioninių susitarimų. Taip pat jų vaidmuo

vis labiau didėja ES fondų administravime. 2004-2006 m. Regionų (vaivadijų) maršalai prisidėjo sudėliojant prioritetus ir išrenkant aktualius projektus (OECD, 2008).

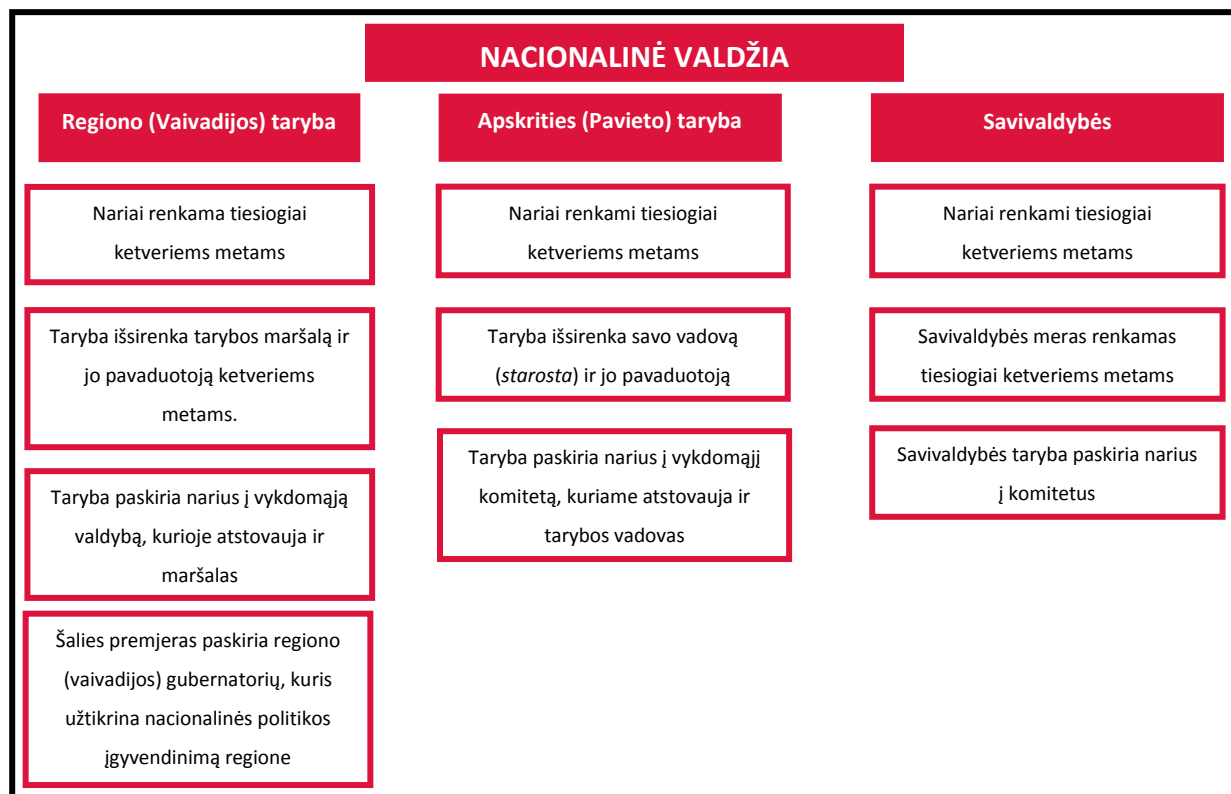
Pastebima, kad apskričių (pavietų) tarybų vaidmuo ir jų atsakomybės kartais yra kvestionuojamos ir galėtų būtų perkeltos į regionų (vaivadijų) arba savivaldybių lygį (OECD, 2008).

2.2. Regioninių vienetų struktūra

Šiuo metu vaivadijos tarybos susideda iš tiesiogiai išrinktų atstovų ketveriems metams ir pačios tarybos išrinkto maršalo (7 paveikslėlis). Vaivadijos taryba išrenka narius į regioninę vykdomąją valdybą, kurioje taip pat atstovauja ir tarybos maršalas. Valdybos funkcija – įgyvendinti Tarybos paskirtas užduotis ir sprendimus (6 paveikslėlis). Taip pat šalies premjeras paskiria regiono gubernatorių, kuris užtikrina nacionalinės politikos įgyvendinimą regione (CCRE-CEMR, 2016).

7 paveikslėlis. Regioninių vienetų struktūra Lenkijoje

Šaltinis: CCRE-CEMR, 2016; Radzik-Maruszak, 2016.

Apskričių (pavietų) tarybos taip pat susideda iš tiesiogiai išrinktų narių. Kai kuriuose šaltiniuose ši taryba vadinama ir asamblėja, kuri turi savo vykdomąjį komitetą ir apskrities vadovą. Vykdomąjį komitetą sudaro apskrities vadovas ir tarybos atstovai, kuriuos paskiria pati taryba ketveriems metams. Šis organas atsakingas už apskrities (pavieto) tarybos sprendimų įgyvendinimą (6 paveikslėlis) (CCRE-CEMR, 2016).

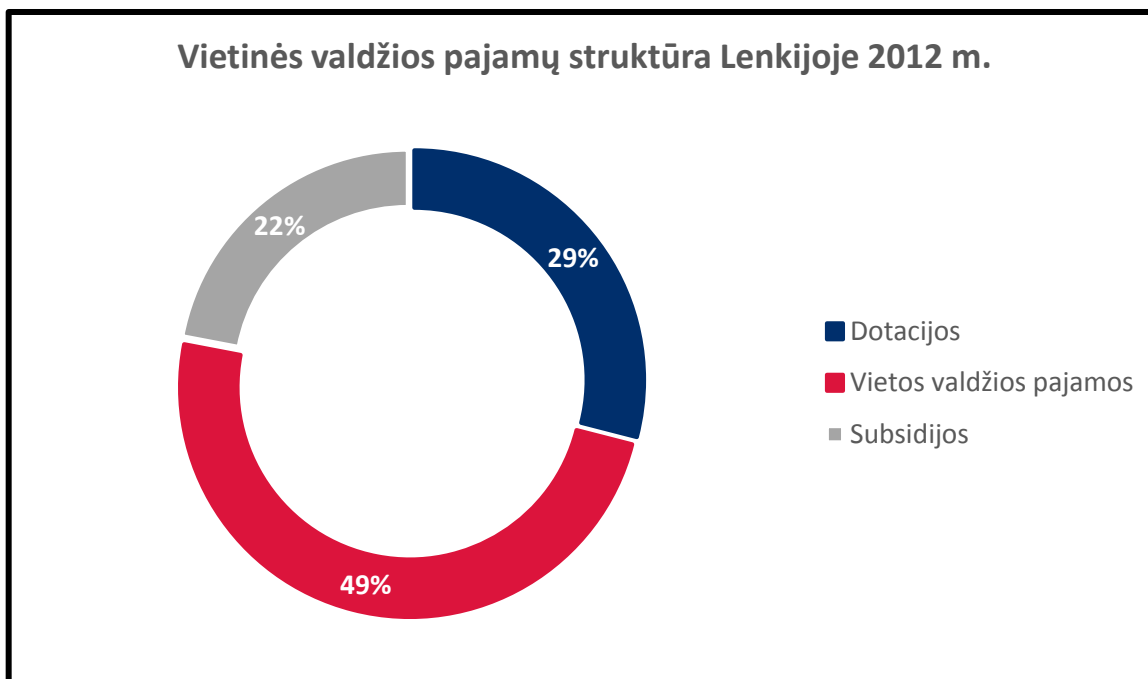
Savivaldybių tarybų nariai taip pat renkami tiesioginiu būdu ketveriems metams. Be teisėkūros galių, jie balsuoja dėl savivaldybės biudžeto ir vietos mokesčių, turi teisę planuoti teritoriją, balsuoti dėl vietos mokesčių, kt. Taryba paskiria narius į komitetus, iš kurių audito komiteto vaidmuo yra labai svarbus (Radzik-Maruszak, 2016). Tarybai vadovauja meras, kurį taip pat renka gyventojai (CCRE-CEMR, 2016).

2.3. Regioninės valdžios finansavimas

1999 m. reforma suteikė funkciją vietos valdžiai (vaivadijoms, pavietams ir savivaldybėms) būti atsakingai už švietimo, kelių ir sveikatos apsaugos išlaidas. Savivaldybės išlaidos 2008 m. sudarė didžiausią dalį visų vietos valdžios lygių išlaidų – 79%, kai apskričių (pavietų) išlaidos sudarė 13% ir regionų (vaivadijų) – 7% (OECD, 2008).

Nuo 2007 m. regionai tapo pilnai atsakingi už didžiąją dalį su ES sanglaudos politika susijusių ES fondų panaudojimą. Tai paskatino efektyvesnę investavimą regionuose (Ministerstwo Rozwoju, 2017). Pabrėžtina, kad finansinė nepriklausomybė – vienas svarbiausių dalykų savivaldos plėtroje. Decentralizuoti vietos valdžios organai (vaivadijos, pavietai ir savivaldybės) privalo turėti savo pajamų šaltinius ir galimybę laisvai jais disponuoti, jeigu yra norima, kad jie veiktų nepriklausomai

8 paveikslėlis. Vietinės valdžios pajamų struktūra Lenkijoje, 2012

Šaltinis: Kotarba, Kolomycew, 2014

ir įgyvendintų uždavinius. Priklausomybė nuo vyriausybės subsidijų prieštarauja kertiniams decentralizacijos tikslams (Kotarba, Kolomycew, 2014).

Vietos valdžios biudžetai susideda iš trijų pajamų rūšių: vietos savivaldos pajamos (gyventojų pajamų mokesčio dalis ir pelno mokestis); bendros subsidijos ir dotacijos (iš valstybės biudžeto ir tikslinių fondų) (8 paveikslėlis). Pastarosios dvi pajamų rūšys atkeliauja tiesiai iš valstybės biudžeto. Konstitucija suteikia teisę vietos valdžiai (savivaldybei) nustatyti vietos mokesčių dydį (Kotarba, Kolomycew, 2014). Kokias pajamas gauna kiekvienas regioninės valdžios lygmuo (savivaldybės, apskritys ir vaivadijos) – nustato įstatymai. Žemiau esančioje lentelėje galima matyti kiekvieno vienetą pajamų šaltinius (8 paveikslėlis).

9 paveikslėlis. Pagrindiniai pajamų šaltiniai vietos valdžios institucijose Lenkijoje

Pajamų šaltinis	Teritorinis vienetas		
	Savivaldybė	Apskritis	Regionas (Vaivadija)
Mokesčių biudžetas (nekilnojamas turtas, žemės ūkis, miškininkystė, transporto priemonės, civilinės teisės veiksmai, paveldėjimai)	Taip	Ne	Ne
Biudžetas iš vietos mokesčių (rinkos mokestis, vietos mokestis, šuns turėjimo mokestis, eksploatacijos mokestis ir kita)	Taip	Ne	Ne
Pajamos iš nuosavo turto	Taip	Taip	Taip
Pajamos iš vietos valdžios vienetų	Taip	Taip	Taip
Paveldėjimai, palikimai, dovanos	Taip	Taip	Taip
Paskolų palūkanos	Taip	Taip	Taip
Pelno mokestis	Taip (39,34%)	Taip (10,25%)	Taip (1,6%)
Įmonių mokestis	Taip (6,71%)	Taip (1,4%)	Taip (14,75%)

Šaltinis: Kotarba, Kolomycew, 2014

Pavietų ir vaivadijų biudžetai ir fiskalinė autonomija vis dar yra labai riboti. Regionai (vaivadijos) ir apskritys (pavietai) daugiausiai priklausomi nuo centrinės valdžios dotacijų. Savivaldybių biudžetui dotacijos taip pat svarbios, tačiau jie turi didesnę mokesčių surinkimo nepriklausomybę (OECD, 2008). Kitaip sakant, savivaldybėms svarbiausia biudžeto dalis yra gyventojų sumokami mokesčiai, o apskritims ir vaivadijoms – pelno ir pajamų mokesčiai (Kotarba, Kolomycew, 2014).

Teritorinės reformos Lenkijoje vis dar aktuali tema. Siūlomos tokios pertvarkos, kaip, pavyzdžiui, sujungti kaimiškas ir miesto vietas, ypač tas, kuriose gyvena mažiau gyventojų, su stipriau išsivysčiusiais centriniais miestais. Taip pat pabrėžtina, kad vietos valdžios finansinė nepriklausomybė vis dar gana ribota, todėl siūloma spręsti ir šią problemą.

3. REGIONINĖ POLITIKA SUOMIJOJE

POPULIACIJA

5 518 752 (1,08%ES)

GEOGRAFINIS DYDIS

338 424 km²

VALDYMO SANTVARKA

Savivaldybių tarybos (311)

Regionų tarybos (18+1)

Valstybiniai centrai ir
agentūros (15+6)

Nacionalinė valdžia

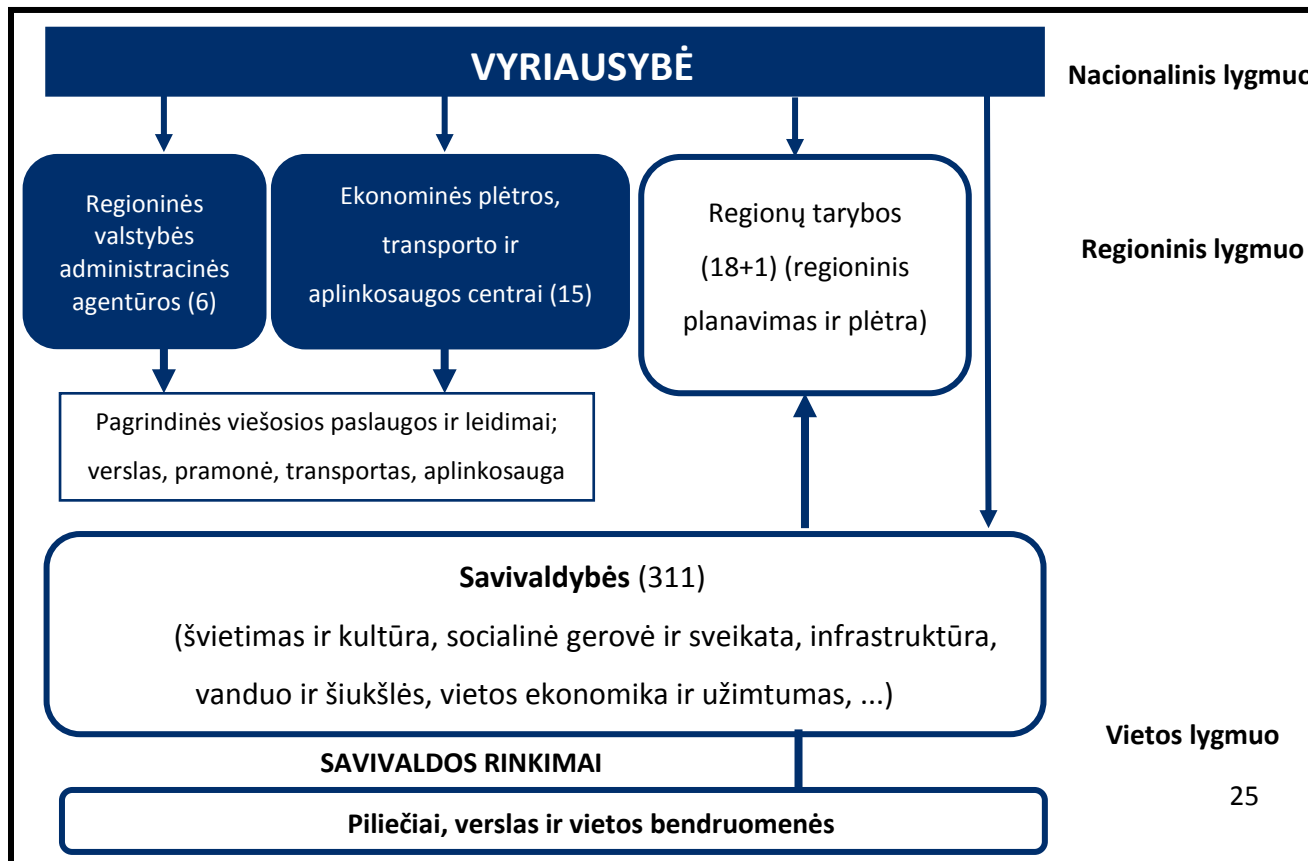

Suomija yra laikoma viena sėkmingiausiai regioninę politiką vykdančių šalių (Regional Studies Journal, 2010) ir yra viena iš labiausiai decentralizuotų OECD priklausančių šalių (OECD, 2016). Teigiama, kad Suomija atsinaujino ganėtinai greitai, pasitelkiant tikslingą strateginį planavimą regioninėje politikoje, tvirtą įsipareigojimą siekti lygybės, rūpestingai ir tikslingai koordinuojant socialinę ir ekonominę plėtrą bei bendrai siekiant geresnių rezultatų švietimo ir mokslinių tyrimų srityje. Gerai funkcionuojanti regioninė politinė sistema, kurioje dominuoja praktinė problemų sprendimo samprata, sutarimu pagrįstas sprendimo ieškojimo modelis, strateginio planavimo įdiegimas regioninėje politikoje – laikomi vieni esminių aspektų, padėjusių pasiekti esamų rezultatų (Ibid).

Suomijos valdymo struktūra skiriasi nuo kitų Skandinavijos šalių, nes, ji yra vienasluoksnė, neturi antro lygio (regioninės) savivaldos ir susideda iš centrinės ir vietos valdžios (savivaldybių) institucijų (10 paveikslėlis) (OECD, 2016). Nors Suomijoje nėra autonominio politinio regioninio valdymo organo, regioniniu lygiu administravimą vykdo Regioninės valstybės agentūros, Ekonominės plėtros, transporto ir aplinkosaugos centrai bei jungtinės savivaldybių tarybos (Regionų tarybos) (9 paveikslėlis) (European Committee of the Regions, 2019). Šalies vietinio valdymo sistemai būdingas suskirstymas į politinį ir profesinį valdymą (LocalFinland, 2017).

10 paveikslėlis. Vietos administravimo sistema Suomijoje

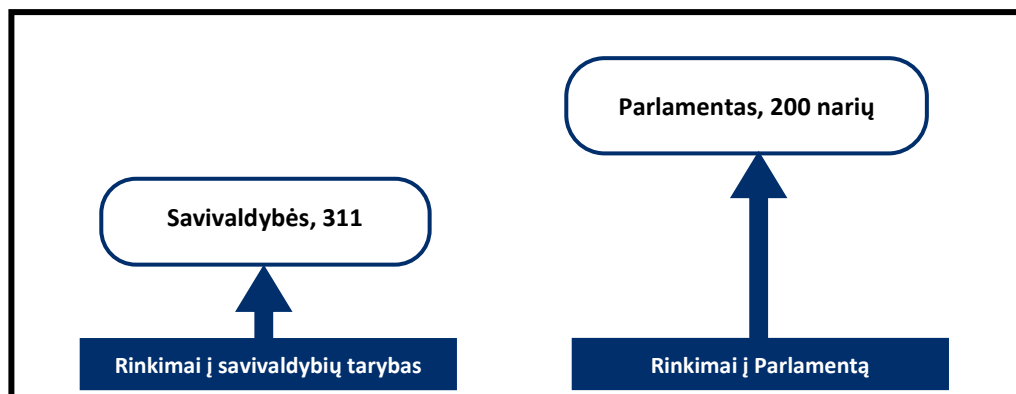
Kaip matyti schemoje (10 paveikslėlis), yra šešios Regioninės valstybės administracinės agentūros ir 15 Ekonominės plėtros, transporto ir aplinkosaugos centrų. Jie buvo suformuoti 2010 m. ir veikia kaip šalies regioninės valdžios organai, vadovaujami centrinės valdžios institucijų.

Regionų tarybos (18 žemyninėje dalyje + 1 Alandų salų autonominėje provincijoje) yra regioninės institucijos, atsakingos už savo regionų, kaip vientiso darinio strateginę plėtrą. Tik Alandų salų regiono taryba turi savarankišką administravimo teisę, o kitoms 18-ai vadovauja jungtinės savivaldybių valdybos (OECD, 2016).

2019 m. duomenimis Suomijoje yra 311 savivaldybių ir jų skaičius vis mažinamas. 2005–2017 m. savivaldybių skaičius buvo „savanoriškai“ sumažintas nuo 444 iki 311. Tradicinis savivaldybių mažinimo kompensavimo būdas yra savivaldybių bendradarbiavimas.

Toks bendradarbiavimas gali būti savanoriškas arba privalomas, t.y. universitetai ir centrinės ligoninės, neįgaliųjų paslaugos ir regioninės tarybos paslaugos atspindi priverstinio bendradarbiavimo pobūdį, o profesinis mokymas, ekonominė politika ir kultūrinės veiklos atspindi savanoriško bendradarbiavimo apraiškas. Apskaičiuota, kad kiekviena savivaldybė priklauso 5-10 savivaldybių organizacijoms. Savivaldos lygmens institucijos yra atsakingos už daug sričių, kurios metams bėgant buvo vis plečiamos:

- Sveikatos priežiūra (pirminė ir antrinė sveikatos priežiūra), stomatologijos paslaugos;
- Socialinės paslaugos (socialinė gerovė, vaikų dienos priežiūra ir paslaugos pagyvenusiems ir neįgaliesiems);
- Švietimas (ikimokyklinis, pradinis, vidurinis, profesinis mokymas, suaugusiųjų švietimas, bibliotekos paslaugos);
- Vietinės žemės naudojimo planavimas;
- Viešasis transportas;
- Vietos verslo ir užimtumo skatinimas;
- Vietinės infrastruktūros įskaitant gatvių, energijos šaltinių, vandentiekio ir nuotekų tvarkymo bei uostų priežiūra;
- Kita; (European Committee of the Regions, 2019).

Šaltinis: The Association of Finnish Local and Regional Authorities, 2017

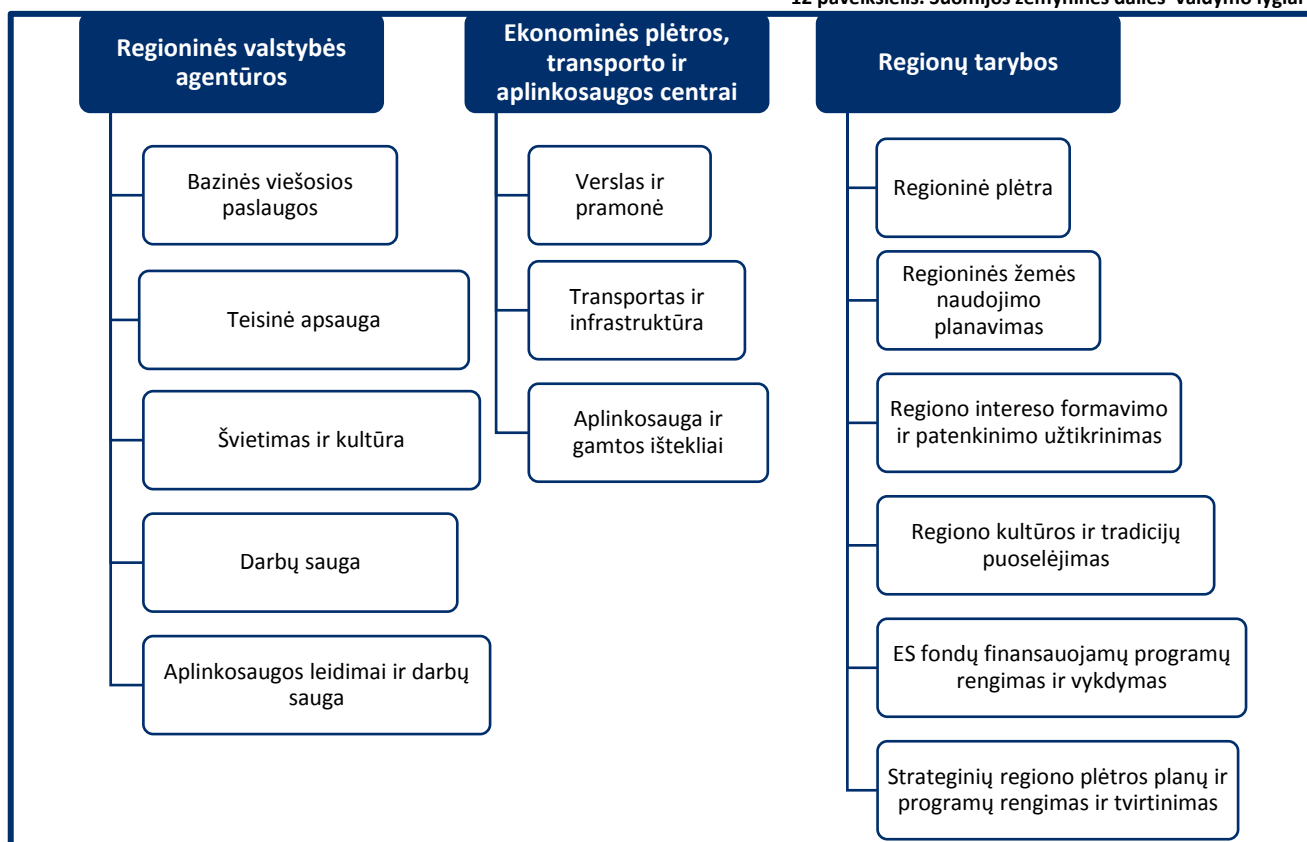
REGIONINĖS POLITIKOS TIKSLAI:

- Stiprinti regionų nacionalinį ir tarptautinį konkurencingumą;
- Skatinti ekonominę pusiausvyrą ir pramoninės bei komercinės veiklos plėtrą;
- Skatinti užimtumą, kompetencijų ugdymą, lygias galimybes bei socialinį gyventojų įsitraukimą;
- Mažinti socialinius ir ekonominius skirtumus tarp regionų ir jų viduje, atsižvelgiant į jų išsivystymo lygį ir stiprybes, specializaciją; skatinti visapusiškai naudotis turimais ištekliais;
- Užtikrinti gyventojų gerovę bei remti regioninę kultūrą;
- Gerinti gyvenamosios aplinkos ir regioninės struktūros kokybę (Act on Regional Development, 2009).

3.1. Regioninių vienetų atsakomybės

Nors Suomijoje nėra regioninio politinio organo, kuris autonomiškai atlieka priskirtas funkcijas per demokratiškai išrinktus ir politiškai atskaitingus organus, regioniniu lygmeniu administravimą vykdo Regioninės valstybės agentūros, Ekonominio vystymosi, transporto ir aplinkosaugos centrai bei Regionų tarybos vadovaujamos jungtinių savivaldybių valdybų (regioninių valdybų) (European Committee of the Regions, 2019; OECD/UCLG, 2019).

12 paveikslėlis. Suomijos žemyninės dalies valdymo lygiai

Šaltinis: European Committee of the Regions, 2019

Agentūros vykdo teisės aktuose numatytas įgyvendinimo, valdymo ir priežiūros funkcijas regionuose. Pagrindinės agentūrų funkcijos (12 paveikslėlis) yra skatinti tolygų regioninį vystymąsi, užtikrinti teisinės apsaugos įgyvendinimą, galimybę naudotis pagrindinėmis viešosiomis paslaugomis, visuomenės saugumą bei saugią ir sveiką gyvenimo ir darbo aplinką regionuose (European Committee of the Regions, 2019).

Ekonominės plėtros, transporto ir aplinkosaugos centrai priklauso Užimtumo ir ekonomikos ministerijos administraciniam skyriui. Centrai taip pat vykdo Aplinkos ministerijos, Susisiekimo ministerijos, Žemės ūkio ir miškininkystės ministerijos, Švietimo ir kultūros ministerijos bei Vidaus reikalų ministerijų administracinių skyrių užduotis (Finland country report, 2015). Trys pagrindinės centrų atsakomybės sritys yra verslas ir pramonė, transportas ir infrastruktūra bei aplinkosauga ir gamtos išteklių (European Commission, 2019).

Regionų tarybos yra įstatymu įgaliotos regioninės savivaldybių jungtinės institucijos veikiančios įstatymų nustatyta tvarka, kurios nėra tiesiogiai renkamos gyventojų, bet turi išskirtines funkcijas ir atsakomybes regioniniu lygmeniu. Kiekviena savivaldybė turi būti regiono tarybos narė.

Regionų tarybos yra pagrindiniai regionų tarptautiniai veikėjai, daugiausiai atsakingi už ES struktūrinių fondų programas ir jų įgyvendinimą (Finland country report, 2015). Regionų tarybos vaidina svarbų vaidmenį skatinant ir formuojant regiono interesą. Regionų taryba daugeliu atžvilgių taip pat saugo regiono kultūrą ir tradicijas, bendradarbiaudama su regiono ir tos pačios srities veikėjais bei skatina ir koordinuoja socialinį ir ekonominį regionų vystymąsi (12 paveikslėlis).

Regioninė plėtra ir regioninis žemės naudojimo planavimas yra esminės įstatymo reglamentuotos Regionų tarybų funkcijos, tačiau ne vienintelės (Ekonomikos reikalų ir darbo ministerija Suomijoje, 2019). Pagrindiniai regiono plėtros dokumentai yra regioninis planas, kuriame numatytas ilgalaikis regiono vystymasis (20-30 metų) ir regioninės strategijos programa, kuri rengiama ketveriems metams (Ibid). Už šių dokumentų parengimą ir įgyvendinimą yra atsakingos Regionų tarybos (12 paveikslėlis). Atlikdamos savo veiksmus vietos ir nacionalinės valdžios institucijos turi atsižvelgti į Regionų tarybų pateiktus planus ir programas (Helsinki-Uusimaa Regional Council, 2018).

REGIONŲ TARYBŲ RENGiami IR TVIRTINAMI DOKUMENTAI:

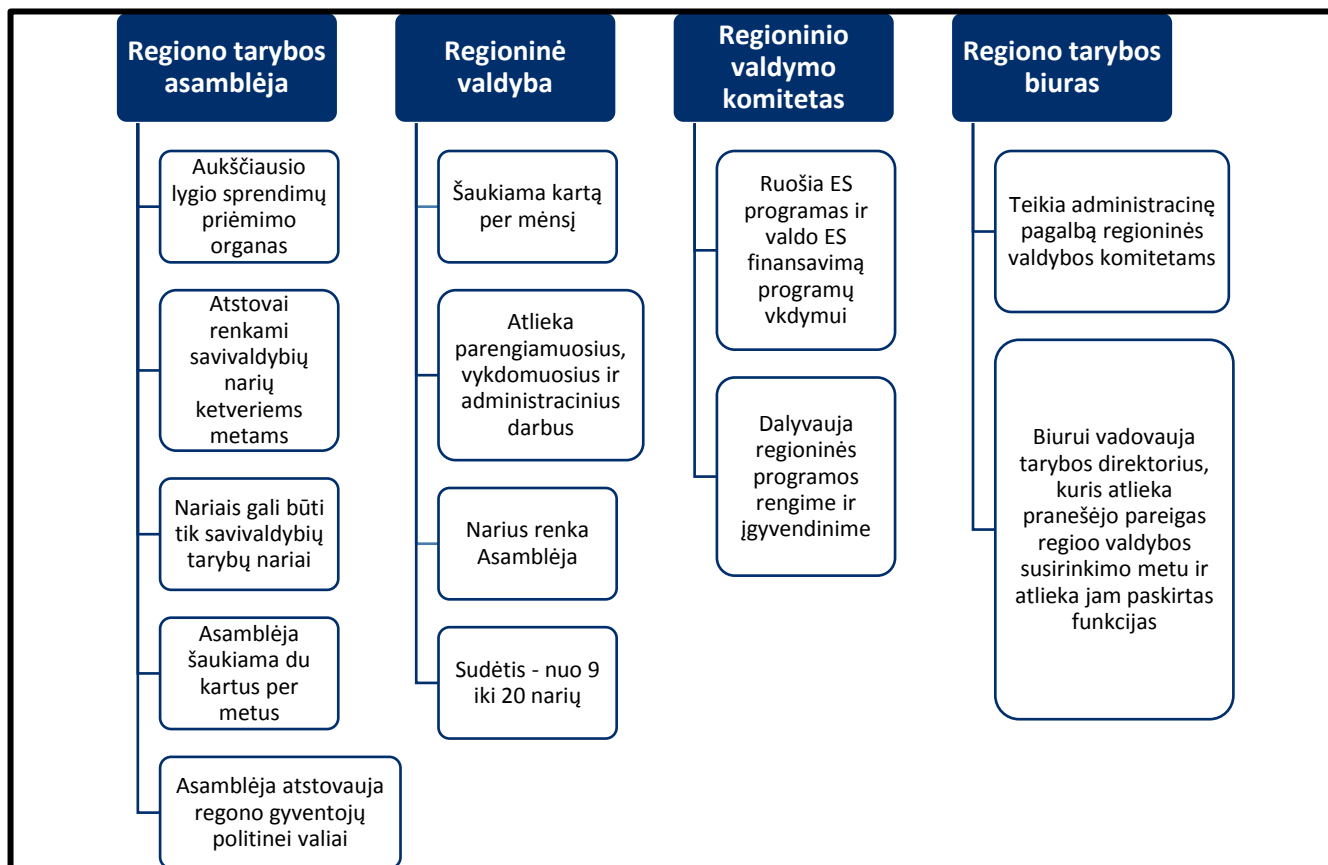
- Regioninis strateginis planas (ilgojo laikotarpio 20-30 m.)
- Regioninė programa (ketveriems metams)
- Regioninės žemės panaudojimo planas (ilgojo laikotarpio)
- Regioninis įgyvendinimo planas (metinis)

Savonoriškas tarpsavivaldybinis bendradarbiavimas paslaugų organizavime ir teikime yra dažnas atvejis Suomijos regioninėje politikoje (OECD/UCLG, 2019). Tačiau, nors regioninės paslaugos teikiamos savonoriško bendradarbiavimo principu, jos yra privalomos sveikatos priežiūros srityje ir yra valdomos tarpsavivaldybinių organizacijų (klasterių) (Ibid).

3.2. Regiono tarybos struktūra

Kiekvieną Regiono tarybą sudaro regioninė asamblėja ir regioninė valdyba (atsakinga už sprendimų įgyvendinimą). Asamblėją sudaro savivaldybių tarybų nariai, kurie paskiria atstovus į valdybą (13 paveikslėlis). Asamblėjai padeda regiono tarybos biuro darbuotojai (13 paveikslėlis). Biurą valdo regiono tarybos direktorius. Visų biurų darbuotojai sudaro apie 650 asmenų, o bendras biudžetas yra apie 50 mln. EUR, arba šiek tiek mažiau nei 10 EUR vienam gyventojui (Local Finland, 2017).

13 paveikslėlis. Regioninės tarybos struktūra Suomijoje

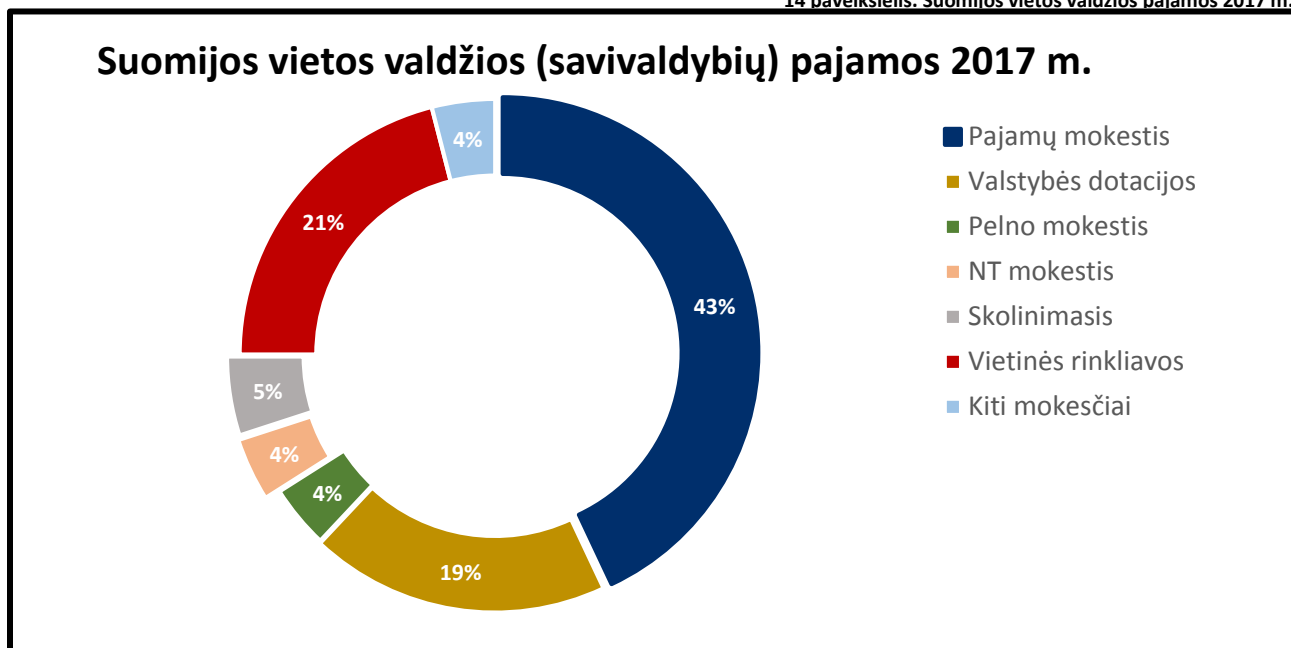
Šaltinis: Local Finland, 2017

3.3. Savivaldybių ir Regionų tarybų finansavimas

Suomijos Konstitucija savivaldybėms garantuoja gana didelį savarankiškumą, visų pirma teisę rinkti mokesčius ir teisę nuspręsti dėl savo išlaidų. Savivaldybės savarankiškai sprendžia dėl savivaldybės pajamų mokesčio ir nekilnojamojo turto mokesčio tarifų leistiname intervale (OECD, 2016). Ekonominiai skirtumai tarp savivaldybių siekiami lyginti naudojant centrinės valdžios skiriamas lėšas (dotacijas). Savivaldybės taip pat gauna dalį pelno mokesčio (Ibid) (14 paveikslėlis). Savivaldybėms suteikiama galimybė kontroliuoti savo pajamas nustatant vietinius mokesčių tarifus, kurie 2017 m. sudarė apie 51% visų vietinių pajamų (Basic Public Service Programme; Local and Regional Government Finland, 2018). Daugiausiai kitų pajamų gaunama iš mokesčių ir rinkliavų, taikomų vietinėms paslaugoms (2017 m. sudarė 21% visų pajamų) ir pervedimų iš centrinės valdžios (2017 m. sudarė 19% visų pajamų) (Ibid).

Pajamų autonomija Suomijos (nuosavos pajamos, palyginti su visais turimais ištekliais) vietos lygmeniu (savivaldybės) yra didesnė už ES vidurkį (70%, palyginti su 53%), o tai reiškia, kad priklausomybė nuo centrinės valdžios pervedimų yra mažesnė už ES vidurkį (30%, palyginti su 47%) (OECD, 2016).

14 paveikslėlis. Suomijos vietos valdžios pajamos 2017 m.

Regionų tarybos pagrindinį finansavimą gauna iš savivaldybių narių metinio narystės mokesčio (nustatomo atitinkamai pagal savivaldybių dydį), taip pat lėšų, skirtų regioninei plėtrai iš vyriausybės metinių dotacijų/subsidijų ir ES lėšų (Helsinki-Uusimaa Regional Council, 2017).

3.4. Šiandieninės regioninės politikos ambicijos

2015 m. Suomijoje buvo pradėta nauja reforma, kuria siekiama sukurti naują autonominį, tiesiogiai išrinktą regioninį darinį (lygmenį), kuris viršytų esamas Regionų tarybas ir jų įgaliojimus (OECD/UCLG, 2019). Regioninių institucijų atsakomybė būtų grindžiama aiškiu pareigų padalijimu tarp vietos, regioninės ir centrinės valdžios (Nordregio, 2017). Tikimasi, kad jau 2019 m. Suomijoje bus pradėdama įgyvendinti regioninės valdžios, sveikatos ir socialinių paslaugų reformą, kurios tikslas - suderinti ir racionalizuoti viešojo administravimo ir valdymo organizavimą valstybiniu, regioniniu ir savivaldybių lygmenimis. Atsakomybė už sveikatos ir socialinių paslaugų organizavimą būtų perkelta iš vietos valdžios institucijų (savivaldybių) ir jungtinių savivaldybių tarybų į naują, autonominį regioninio valdymo vienetą. Kaip pirminį sprendimą, Vyriausybės programa numatė funkcijų centralizavimą į aiškius, autonominius regionus atsakomybių ir įgaliojimų požiūriu (Nordregio, 2017).

NUMATOMI POKYČIAI:

Planuojama kad nauji regioniniai dariniai perims kai kurias Ekonominės plėtros, transporto ir aplinkosaugos centrų, įdarbinimo ir ekonomikos plėtros tarnybų, Regioninių valstybės administracinių agentūrų, Regionų tarybų ir savivaldybių užduotis (Nordregio, 2017). Nauji autonominiai regioniniai dariniai būtų atsakingi už: pirminės ir specializuotos sveikatos priežiūrą ir socialinių paslaugų organizavimą, gelbėjimo tarnybas, regionų plėtrą ir ekonominį vystymąsi, aplinkosaugą, žemės naudojimo planavimą, regiono kultūros ir tradicijų puoselėjimą, bendradarbiavimą tarp regionų ir kitas funkcijas (OECD/UCLG, 2019;Ibid). Dauguma Ekonominės plėtros, transporto ir aplinkos centrų pareigų bus perkeltami į regionus, nors kai kurias iš šių

pareigų vis dar atliks centrinė valdžia, jos bus pertvarkytos. Teikiant šias paslaugas bus taikomas organizatoriaus-gamintojo modelis.

- Pagrindiniai regionai susitars dėl užimtumo ir ekonominio vystymosi paslaugų teikimo su savivaldybių, privačiojo sektoriaus ir trečiojo sektoriaus atstovais, atitinkančiais teisės aktuose nustatytus kriterijus;
- Gelbėjimo tarnybų ir skubios pagalbos užtikrinimo paslaugos bus priskiriamos penkiems regionams, kurie yra atsakingi už universitetinės ligoninės priežiūrą pagal teritorinį regionų bendradarbiavimą. Visi regionai organizuos gelbėjimo tarnybų veiklą ir finansuos jų aprūpinimą;
- Dabartinės šešios Regioninės valstybės administracinės agentūros bus performuojamos į vieną instituciją. Naujoji regioninė valdžios institucija veiks regioniniuose padaliniuose ar biuruose. Penkiolika Ekonominės plėtros, transporto ir aplinkosaugos centrų taip pat bus sujungiami į vieną regioninę valstybės instituciją. Reorganizavimo procese personalo poreikis pereiti iš vienos vietos į kitą bus siekiamas sumažinti iki minimalaus (Nordregio, 2017).

KERTINIAI SVEIKATOS PRIEŽIŪROS IR SOCIALINĖS GEROVĖS

REFORMOS ASPEKTAI:

- Regionai atsakingi už paslaugų teikimą;
- Paslaugos yra integruotos;
- Pasirinkimo laisvės masto padidėjimas;
- Kaštų mažinimas (sąnaudų padidėjimas gali būti sumažintas efektyviau naudojant mokesčių pajamas);
- Elektroninių paslaugų kokybės pagerinimas (susisteminta, išsami, lengviau pasiekama/prieinama informacija) (Nordregio, 2017).

Sveikatos ir socialinių paslaugų reforma siekiama pertvarkyti sveikatos priežiūros ir socialinės gerovės santvarką ir užtikrinti paslaugų kokybę. Jos tikslas - sumažinti nelygybę sveikatos ir gerovės aprūpinimo srityse, gerinti ir užtikrinti vienodą paslaugų tiekimo kokybę ir prieigą gyventojams ir taip pat sumažinti išlaidas. Tikimasi, kad regioninė reforma padės užkirsti kelią didelei valdžios sektoriaus finansų tvarumo spragai. Vyriausybė siekia sutaupyti 10 mlrd. EUR. Tikimasi, kad sveikatos ir socialinių paslaugų reforma apims apie 3 mlrd. EUR šios sumos (Ibid).

Nors buvo planuota, kad nauji teisės aktai įsigalios jau nuo 2019 m. pradžios, tačiau 2019 m. kovo 8 d. buvo nutrauktas pasirengimas įgyvendinti regioninės valdžios, sveikatos ir socialinių paslaugų reformą. Tai įvyko dėl Ministro pirmininko pateikto vyriausybės atsistatydinimo prašymo, po kurio pasiruošimas sveikatos ir socialinių paslaugų reformai nebegalėjo būti tęsiamas (Nordregio, 2017).

Nors Suomijoje yra daugiau nei vienas regioninis padalinys, sukurtas skirtingiems administraciniams tikslams įgyvendinti, tačiau valstybė iki šiol neturi tiesiogiai renkamų, regioninio lygmens valdžios atstovų ir valdymo organų veikiančių autonomiškai regioniniu lygiu. Kitaip tariant, nors Suomijai būdinga gana decentralizuota valdymo sistema, regioniniai dariniai yra daugiausia administracinės institucijos ir negali būti laikomi svariais regioninės valdžios veikėjais, kurie

autonomiškai atlieka priskirtas funkcijas per demokratiškai išrinktus ir politiškai atskaitingus organus.

Pasiūlymai performuoti regioninį valdymą Suomijoje buvo teikiami daug kartų. Bendras jų bruožas – regioninio valdymo lygmens stiprinimo siekis. Paskutinioji siūlyta reforma – vienas didžiausių administracinių pokyčių. Deja, autonominis, tiesiogiai renkamas ir politiškai atskaitingas regioninis valdymo vienetas Suomijoje vis dar yra tikslas, o ne realybė.

4. Švedijos, Lenkijos ir Suomijos regioninės politikos institucinė sistema

	ŠVEDIJA			LENKIJA			SUOMIJA			
	Savivaldybių tarybos	Regionų tarybos	Regionų administracinės valdybos	Savivaldybių tarybos	Apskričių (pavietų) tarybos	Regionų (vaivadijų) tarybos	Savivaldybių tarybos	Regionų tarybos	Ekonominės plėtros, transporto ir aplinkosaugos centrai	Regioninės valstybės agentūros
REGIONINIŲ VIENETŲ ATSAKOMYBĖS IR FUNKCIJOS	<ul style="list-style-type: none"> Vietos keliai Viešasis transportas (bendra su regionų institucijomis atsakomybė) Socialinė apsauga Ekonominis vystymasis Komunalinės paslaugos Teritorijų planavimas Švietimas Aplinkosauga Gelbėjimo tarnybos 	<ul style="list-style-type: none"> Sveikatos priežiūra (pirminė, antrinė, ambulatorinis gydymas, dantų priežiūra) Kultūros institucijos Regioninis viešasis transportas Regionų plėtra 	<ul style="list-style-type: none"> Vietos valdžios institucijų priežiūra ES finansavimo valdymas/ koordinavimas Regioninis ir šalies interesas Socialinė ir ekonominė gerovė 	<ul style="list-style-type: none"> Viešasis transportas Socialinės paslaugos, pirminė sveikatos priežiūra Komunalinės paslaugos Aplinkosauga Kultūra Pradinis ugdymas Erdvių planavimas 	<ul style="list-style-type: none"> Kelių tvarkymas Vidurinis ugdymas Civilinė sauga Aplinkosauga Užimtumas Sveikatos paslaugos 	<ul style="list-style-type: none"> Ekonominis vystymasis Aukštasis išsilavinimas Regioninės ligoninės Socialinė gerovė Regioninis viešasis transportas Regioniniai keliai 	<ul style="list-style-type: none"> Sveikatos priežiūra (pirminė, antrinė) Socialinės paslaugos Švietimas Vietinės žemės naudojimo planavimas Viešasis transportas Vietos verslo ir užimtumo skatinimas Vietinės infrastruktūros priežiūra Komunalinės paslaugos Kultūra 	<ul style="list-style-type: none"> Regioninė plėtra Regioninės žemės naudojimo planavimas Regiono intereso formavimas Regiono kultūros ir tradicijų puoselėjimas ES fondų finansuojamų programų rengimas ir vykdymas Strateginių regiono plėtros planų ir programų rengimas ir tvirtinimas 	<ul style="list-style-type: none"> Verslas ir pramonė Transportas ir infrastruktūra Aplinkosauga ir gamtos išteklių 	<ul style="list-style-type: none"> Pagrindinės viešosios paslaugos ir leidimai Švietimas ir kultūra Teisinė apsauga Darbų sauga
REGIONINIŲ VIENETŲ INSTITUCINĖ STRUKTŪRA	II lygiai: <ul style="list-style-type: none"> Savivaldybių tarybos Regionų tarybos Regionų administracinės valdybos - centrinės valdžios institucijos veikiančios regioniniu lygmeniu			III lygiai: <ul style="list-style-type: none"> Savivaldybių tarybos Apskričių (pavietų) tarybos Regionų (vaivadijų) tarybos 			I lygis: <ul style="list-style-type: none"> Savivaldybių tarybos Regionų tarybos, Ekonominės plėtros, transporto ir aplinkosaugos centrai, Regioninės valstybės agentūros ¹			
PLANUOJAMOS REGIONINĖS REFORMOS	2019 m. pradėta regioninė reforma –racionalizuoti regioninės plėtros atsakomybės paskirstymą, ją priskiriant visoms (21) regionų taryboms			Esamuoju laikotarpiu nėra numatoma			Planuojama regioninės valdžios, sveikatos ir socialinių paslaugų reforma			

¹Suomijos valdymo struktūra vienasluoksnė, tačiau nors Suomijoje nėra regioninio politinio organo, kuris autonomiškai atlieka priskirtas funkcijas per demokratiškai išrinktus ir politiškai atskaitingus vienetus, regioniniu lygmeniu administravimą vykdo Ekonominės plėtros, transporto ir aplinkosaugos centrai, Regioninės valstybės agentūros bei regionų tarybos (detaliau žiūrėti 3 skyriuje).

5. APIBENDRINIMAS

Analizėje matyti, kad regioninė politika ir regioninės sistemos planavimo principai skirtingose šalyse (Švedijoje, Lenkijoje ir Suomijoje) yra suprantami ir įgyvendinami remiantis skirtingais institucinės santvarkos modeliais.

Atsižvelgiant į analizėje pateiktus duomenis, galima teigti, kad visos trys šalys ganėtinai tvirtai remiasi arba juda link didesnės decentralizacijos apraiškų regioninės politikos valdymo kontekste. Gana tvirti subsidiarumo ir decentralizacijos principai yra matomi Švedijos regioninėje politikoje, ypatingai tokių viešųjų paslaugų kaip sveikatos, transporto ir švietimo administravimo srityse. Regionų tarybos yra daugiausiai atsakingos už paslaugų organizavimą ir tiekimą sveikatos ir viešojo transporto srityse. Taip pat šalyje veikia daug tarpsavivaldybinio savanoriško bendradarbiavimo organizacijų vykdančių veiklą kitose srityse. Panašios tendencijos pastebimos ir Lenkijos atveju, tačiau sistema remiasi kiek kitokia institucine santvarka. Suomijos atveju, nors šių paslaugų tiekimas yra gana centralizuotas, tačiau už jų tiekimą yra atsakingos regioniniu lygmeniu funkcionuojančios institucijos. Suomijoje savanoriškas tarpsavivaldybinis bendradarbiavimas paslaugų organizavime ir teikime yra daugiau taisyklė nei išimtis (OECD/UCLG, 2019). Tačiau nors regioninės paslaugos šalyje teikiamos savanoriško bendradarbiavimo principu, jos yra privalomos sveikatos priežiūros srityje ir yra valdomos (kuruojamos) tarpsavivaldybinių organizacijų (klasterių) (Ibid). Taip pat šalyje yra planuojama nauja regioninės valdžios, sveikatos ir socialinių paslaugų reforma, kuri be visų kitų pakeitimų, regionams taip pat suteiktų įgaliojimus pirminės ir specializuotos sveikatos priežiūros bei socialinių paslaugų srityse (Ibid).

Žvelgiant į valdymo lygmenų pasiskirstymą, nagrinėtose šalyse, matyti, jog Švedijoje ir Lenkijoje egzistuoja tiesiogiai renkamų regioninio lygmens atstovų institucijos, o Suomijoje tik siekiama pereiti prie tokio valdymo modelio (planuojama regioninė reforma). Kitaip tariant, nors Suomijai būdinga gana decentralizuota valdymo sistema, regioniniai dariniai yra daugiausia administracinės institucijos ir negali būti laikomi svariais regioninės

valdžios veikėjais, kurie autonomiškai atlieka priskirtas funkcijas per demokratiškai išrinktus ir politiškai atskaitingus organus.

Pateiktoje analizėje matyti, kad regioninio lygmens valdymo stiprinimas gali padėti išspręsti tam tikras regionines problemas. Todėl svarbiausia yra suprasti ir tinkamai suvaldyti esamus ryšius, identifikuojant egzistuojančias problemas ir adresuojant jas reikiamam valdžios lygmeniui – nacionaliniam, regioniniam ar savivaldos. Tai vertėtų padaryti atsižvelgus į esamos santvarkos esminius trūkumus/problematis sritis ir įvertinus kitų šalių, kurioms atitinkamose srityse sekasi geriau, pavyzdžius.

BIBLIOGRAFIJA

1. *Act on Regional Development*, 2009. Prieiga internetu: https://www.uudenmaanliitto.fi/files/6470/Act_on_regional_development.pdf?fbclid=IwAR2U3bpef6JA28qyWMVJfnTAyUFIimgkVjmYCqgsNMX_j0Gmrch--OJakz0w
2. CCRE-CEMR Local and Regional Europe, 2016, *Local and Regional Governments in Europe. Structure and Competences*. Prieiga internetu: http://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/CEMR_structures_and_competences_2016_EN.pdf
3. Dehlin Jorgen, 2017. *Democracy and participation – the Swedish model*. Prieiga internetu: https://urbact.eu/sites/default/files/media/report_democracy_and_participation_-_the_swedish_model.pdf
4. Division of Powers, *European Committee of the Regions*, 2019. Sweden. Prieiga internetu: <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Sweden-intro.aspx>
5. ESTEP, 2019. *Tikslų tinkamumo vertinimas: regioninė plėtra; Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 m. vertinimo III tarpinės vertinimo ataskaitos 13 priedas*
6. ESTEP, 2018; *2014–2020 m. ES fondų, skirtų integruotai teritorinei plėtrai, įgyvendinimo pažangos vertinimas*
7. European Commission, 2019. *Centre for Economic Development, Transport and the Environment of Pirkanmaa*. Prieiga internetu: https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/organisation/l%C3%A4nsi-suomi/centre-economic-development-transport-and-environment-pirkanmaa?fbclid=IwAR32BbJj_3WZMsKR99xJU13FXypxXLK0qShJ-pt8uUrEpi666qUID0WNTiA
8. European Commission, 2017. *My Region, My Europe, Our Future*. Seventh report on economic, social and territorial cohesion. Prieiga internetu: <http://www.dgfc.sepg.hacienda.gob.es/sitios/dgfc/es-ES/ipr/fcp2020/fcp2020Dc/Documents/7cr%20full%20version.pdf>

9. Europos Komisija, 2019. *Pagrindinė ES investavimo politika*. Prieiga internetu: https://ec.europa.eu/regional_policy/lt/policy/what/investment-policy/?fbclid=IwAR31jytBHXLIveZsxYtRDib2QkRun7nbS22TSRkZpcDyhj4Mqn6jY9zhCYg
10. Europos Komisija, 2019. *Šalies ataskaita. Lietuva 2019*. Prieiga internetu: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-lithuania_lt.pdf
11. Europos Komisija, 2017. *State of Health in the EU Lithuania Country Health Profile 2017*. Prieiga internetu: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0010/355987/Health-Profile-Lithuania-Eng.pdf?ua=1
12. Europos Komisija, 2017. *State of Health in the EU Companion Report*. Prieiga internetu: https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/state/docs/2017_companion_en.pdf
13. Eurostat, 2019. *GDP per capita in 281 EU regions*. Newsrelease.
14. Eurostat, 2018. *Employment statistic/lt*. Statistics Explained 2017. Prieiga internetu: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/14789.pdf>
15. Eurostat, 2018. *Inequality of income distribution, 2016 (income quintile share ratio)*. Statistic explained. Prieiga internetu: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Inequality_of_income_distribution,_2016_\(income_quintile_share_ratio\)_YB18.png#file](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Inequality_of_income_distribution,_2016_(income_quintile_share_ratio)_YB18.png#file)
16. Eurostat, 2018. *Unemployment rate, 2018*. Prieiga internetu: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Unemployment_rate,_2018.png
17. Eurostat, 2018. *Unemployed in the EU*. Prieiga internetu: <https://www.ednh.news/eu-reports-wide-disparities-in-unemployment-across-bloc/>
18. Government Offices of Sweden, 2019. *Municipalities and county councils*. Prieiga internetu: <https://www.government.se/government-policy/municipalities-and-county-councils/>
19. Government Offices of Sweden, 2019. *County administrative boards*. Prieiga internetu: <https://www.government.se/government-agencies/county-administrative-boards-lansstyrelserna/>

20. Helsinki-Uusimaa Regional Council, 2017. *Regional Councils in Finland*. Prieiga internetu: https://www.uudenmaanliitto.fi/en/regional_council/regional_councils_in_finland?fbclid=IwAR0i25AmuMAme7PET839sulC3DiKQej-UxGX4mU8gow3jx-DpluPvrD69ro
21. Helsinki-Uusimaa Regional Council, 2018. *Regional Development*. Prieiga internetu: https://www.uudenmaanliitto.fi/en/development_and_planning/regional_development
22. Information om Sverige, 2019. The democratic system in Sweden. Prieiga internetu: <https://informationsverige.se/en/jag-har-fatt-uppehallstillstand/samhallsorientering/boken-om-sverige/att-paverka-i-sverige/det-demokratiska-systemet-i-sverige/>
23. Jauhiainen S. Jussi, 2009, *Regional and Innovation Policies in Finland – Towards Convergence and/or Mismatch?* Regional Studies, Taylor, Francis (Routledge), 42 (07). Prieiga internetu: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00516168/document>
24. Kaczmarek Tomasz, 2016, *Administrative division of Poland – 25 years of experience during the systemic transformation*. EchoGeo, 2016. Prieiga internetu: <https://journals.openedition.org/echogeo/14514#tocfrom1n1>
25. Kettunen Pekka, 2014, *The Finnish Municipal Reform*. Prieiga internetu: <https://pdfs.semanticscholar.org/4140/3ae24eb0351a8c74246fd2adf6d45baf4ec0.pdf>
26. Kotarba Boguslaw, Kolomycew Anna, *Financial independence of local government units in Poland*, 2014. Journal of Universal Excellence, 3(4), pp. A18-A35. Prieiga internetu: https://www.fos-unm.si/media/pdf/RUO_2014_32_Kolomycew.pdf
27. Kulesza Michal, Szescilo Dawid. *Local Government in Poland*. Prieiga internetu: https://www.academia.edu/8195817/Local_Government_in_Poland?auto=download
28. Laboutková, Šárka; Bednářová, Pavla; Valentová, Vladimíra Hovorková, 2016. *Economic Inequalities and the Level of Decentralization in European Countries: Cluster Analysis*. Prieiga internetu: <https://content.sciendo.com/view/journals/cer/19/4/article-p27.xml?fbclid=IwAR0wYmP96TDZLmdijnolwJFYAqNDySU-pcWITpGqGx3nN3qgWHk0etpOnQE>
29. Laisvosios rinkos institutas, 2016. *Subsidiarumo principas. Samprata ir kriterijai*. Prieiga internetu: https://www.llri.lt/wp-content/uploads/2016/06/Subsidiarumo-PB-06_30.pdf

30. Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė, 2011; *Valstybinio audito ataskaita: Apskričių viršinių administracijų funkcijų perskirstymas, N r. VA-P-30-7-14*
31. Local Finland, 2017, *Finnish municipalities and regions. Regional Councils*. Prieiga internetu: <https://www.localfinland.fi/expert-services/finnish-municipalities-and-regions/regional-councils>
32. Local Finland, 2017. *Finnish municipalities and regions*. Prieiga internetu: <https://www.localfinland.fi/expert-services/finnish-municipalities-and-regions?fbclid=IwAR2Girkz2l4zdKzUcAzk7i3-A1se7z3K9NfbZ3dlxdH02VudCpX1MPuLopk>
33. Malgorzata Stec, Filip Paulina, Grzebyk Mariola and Piersceniak Agata, 2014. *Socio-Economic Development in the EU Member States – Concept and Classification*. Prieiga internetu: http://www.inzeko.ktu.lt/index.php/EE/article/viewFile/6413/4339?fbclid=IwAR2ZKYgQQizF02umjLHuP27SG1hj3ek_BdQSFw95MInOW-NdR8dTUzIKxs
34. Meliauskaitė Dovilė, Vadapalas Jonas, 2016. *Motyvacinės sistemos savivaldybėms pritraukti privačias investicijas kūrimas*. Prieiga internetu: <http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2016/10/Motyvacin%C4%97s-sistemos-savivaldyb%C4%97ms-pritraukti-priva%C4%8Dias-investicijas-k%C5%ABrimas-II.pdf>
35. Minister for Local Government and Housing, 2004. *The Local Government Act*. Prieiga internetu: <https://www.government.se/49b736/contentassets/9577b5121e2f4984ac65ef97ee79f012/the-swedish-local-government-act>
36. Ministerstwo Rozwoju, 2017, *Decentralization and multi-level governance in Poland. Ensuring coherence between national and subnational development strategies/policies*. Prieiga internetu: <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/Decentralisation-and-multi-level-governance-in-Poland.pdf>
37. Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland, 2019, *Regional development and regional councils*. Prieiga internetu: <https://tem.fi/en/regional-councils>
38. Ministry of Land, Infrastructure, Transport and Tourism, JAPAN (MLIT), 2015, *Local Administration System in Finland*. Prieiga internetu: http://www.mlit.go.jp/kokudokeikaku/international/spw/general/finland/index_e.html

39. Montin Stig. 2016. *Municipalities, Regions and County Councils in Sweden: Actors and Institutions*; School of Public Administration Working Papers Series 27.
40. *National priorities of regional development: Competitive regions and smooth everyday life*, 2016. Prieiga internetu: <https://tem.fi/documents/1410877/2817500/NATIONAL+PRIORITIES+OF+REGIONAL+DEVELOPMENT+20162019/56d577b2-af13-47d0-8bcc-a1dd563d3f97>
41. Nordic Council of Ministers, 2018. *State of the Nordic region 2018*.
42. Nordregio, 2017, *Administrative municipal and regional reforms: Overview*. Prieiga internetu: <http://archive.nordregio.se/Metameny/About-Nordregio/Nordic-working-groups/nwgcityregions/Administrative-municipal-and-regional-reforms/index.html?fbclid=IwAR2pRHgt3pcnQUj9IkI3qW7NfIQfliyZi3nJxwDFqYm1mfdmV915Sr2mNY>
43. OECD, 2007. *Territorial Reviews: Sweden, 2010*. Prieiga internetu: https://books.google.lt/books?id=hzTWAqAAQBAJ&pg=PA206&lpg=PA206&dq=local+federations+in+sweden&source=bl&ots=kYiT7gHBzh&sig=ACfU3U2kmhuNgZ4I_sgnyKBRPzWp4GN5g&hl=lt&sa=X&ved=2ahUKEwjSyM38keHiAhVKDOWKHc9dB4cQ6AEwBXoECAgQAQ#v=onepage&q=budget&f=false
44. OECD, 2008. *Territorial Reviews: Poland 2008*. Prieiga internet: https://books.google.lt/books?id=I_rVAgAAQBAJ&pg=PA196&lpg=PA196&dq=poland+regional+council+funding&source=bl&ots=ivFOAaY5Nx&sig=ACfU3U2ZGLkTxq2-vNMpBM6vf4ZnJ91xLA&hl=lt&sa=X&ved=2ahUKEwiAxfuMvcXiAhUE2aQKHbq3DyMQ6AEwEnoECAgQAQ#v=onepage&q=poland%20regional%20council%20funding&f=false
45. OECD, 2016. *Decentralisation trends in OECD countries: a comparative perspective for Ukraine*. Prieiga internetu: https://www.oecd.org/regional/regional-policy/Decentralisation-trends-in-OECD-countries.pdf?fbclid=IwAR1g3EFc757p2mQ_yHSXDSgASolecI5pjPSkkuY5yCA7WFejoXiKxbGAoHE
46. OECD, 2016. *Poland. Unitary Country*. Prieiga internetu: <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/profile-Poland.pdf>

47. OECD, 2017, *Overview of Institutional Reforms*. OECD Publishing, Paris. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1787/9789264272866-4-en>
48. OECD, 2019, *Regional Outlook 2019: Finland*. Prieiga internetu: <http://www.oecd.org/cfe/Finland.pdf>
49. OECD, 2016. *Sweden Unitary Country Report*. Prieiga internetu: <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/profile-Sweden.pdf>
50. OECD/UCLG, 2016. *Subnational Governments around the world: Structure and finance*. Prieiga internetu: <https://www.oecd.org/regional/regional-policy/Subnational-Governments-Around-the-World-%20Part-I.pdf>
51. OECD/UCLG, 2019. *Report of the World Observatory on Subnational Government Finance and Investment – Country profiles*.
52. OECD, 2018. *Regions and Cities at a Glance 2018 – Finland*. Prieiga internetu: <https://www.oecd.org/cfe/FINLAND-Regions-and-Cities-2018.pdf>
53. OECD, 2018. *Regions and Cities at a Glance 2018 – Sweden*. Prieiga internetu: <https://www.oecd.org/cfe/SWEDEN-Regions-and-Cities-2018.pdf>.
54. Radzik-Maruszak, Katarzyna, 2016. *Roles of Municipal Councils in Poland and in the Czech Republic: Factors shaping the Roles and the Dynamic of Change*. Prieiga internetu: https://www.fos-unm.si/media/pdf/RUO/2016-5-1/RUO_047_cLANEK_KRM_PAPER_FINAL_prejeto2016_02_24_popravki_po_recenziji_koncen_za_objavo_1.pdf
55. Regeringskansliet, 2005. *Local government in Sweden – organization, activities and finance*. Prieiga internetu: <https://www.vannas.se/default.aspx?di=2056>
56. *Regional State Administrative Agencies*, 2015. Prieiga internetu: <https://www.avi.fi/en/web/avi-en/>
57. Riekašius Remigijus ir Stumbraitė-Vilkišienė Edita, 2016. Apskričių viršinių administracijų panaikinimas: piliečių dalyvavimo aspektas. Prieiga internetu: [file:///C:/Users/m05277/Downloads/1253-4758-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/m05277/Downloads/1253-4758-1-PB%20(1).pdf)
58. SCB, 2019. Finding Statistic. Prieiga internetu: https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/population/population-composition/population-statistics/#_Keyfigures

59. *Statistics Finland*, 2017. Prieiga internetu:
https://www.stat.fi/org/index_en.html?fbclid=IwAR365lckKFg01slpUS5L2tl3mZTLCXr83EodGD79CkK5kt1CDqUbnWR2lrE
60. SKL, Sveriges Kommuner och Landsting, 2019. *Local self-government*. Prieiga internetu:
<https://skl.se/tjanster/englishpages/municipalitiesandregions/localselfgovernment.1305.html>; <https://skl.se/tjanster/englishpages/municipalitiesandregions.1088.html>